

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Patrik HOFMEISTER

**EUROREGION BÍLÉ KARPATY: VZNIK, VÝVOJ A
FORMY SPOLUPRÁCE**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Pavel Ptáček, Ph.D.

Olomouc 2016

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Patrik Hofmeister (R120743)
- Studijní obor:** Regionální geografie
- Název práce:** Euroregion Bílé Karpaty: vznik, vývoj a formy spolupráce
- Title of thesis:** **Euroregion Bílé Karpaty: establishnig, development and forms of collaboration**
- Vedoucí práce:** RNDr. Pavel Ptáček, Ph.D.
- Rozsah práce:** 71 stran
- Abstrakt:** Cílem bakalářské práce je představení Euroregionu Bílé-Biele Karpaty (ER BBK) rozprostírajícího se na moravsko-slovenském pohraničí. Práce je rozčleněna na část teoretickou zabývající se důležitými pojmy souvisejícími s danou problematikou, následně zahrnuje vznik euroregionu, jeho vývoj a formy spolupráce. Druhou částí je část praktická shrnující výsledky dotazníkového šetření. Součástí jsou také řízené rozhovory s představiteli Euroregionu.
- Klíčová slova:** přeshraniční spolupráce, euroregion, Euroregion Bílé-Biele Karpaty
- Abstract:** The aim of the bachelor thesis is to introduce Euroregion White Karpaty (ER BBK) extending the Moravian – Slovak border. The thesis is divided into theoretical part dealing with important concepts associated with the issue. Then it involves the formation of the Euroregion, its development and forms of cooperation. The second part is practical part that summarizes results of the survey. Moreover there are controlled interviews with representatives of the Euroregion.
- Key words:** cross-border cooperation, euroregion, euroregion Bile Karpaty

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem jen uvedenou literaturu.

V Olomouci dne 9. 5. 2016

-----

vlastnoruční podpis

Děkuji RNDr. Pavlu Ptáčkovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad, vstřícnost a ochotu.

Dále bych chtěl poděkovat paní D. Liškové a pánům J. Húserkovi a J. Kučerovi za ochotu zodpovězení otázek týkajících se Euroregionu.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Patrik HOFMEISTER**
Osobní číslo: **R120743**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Euroregion Bílé Karpaty: vznik, vývoj a formy spolupráce**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zaměří na popis vzniku a vývoje euroregionu Bílé Karpaty, na jeho socioekonomickou a demografickou charakteristiku a na formy přeshraniční spolupráce na jeho území. Nejprve bude obecněji představen vývoj přeshraniční spolupráce na území ČR a v evropském kontextu, dále bude provedena socioekonomická charakteristika euroregionu, formy spolupráce, včetně zmapování zapojených subjektů do projektů přeshraniční spolupráce (řízené rozhovory, dotazníková šetření) a perspektivy spolupráce do budoucna.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**

Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Jeřábek, M. a kol. (2004): České pohraničí bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia Praha, 296 s.

Halás, M. (2005): Cezhraničné väzby, cezhraničná spolupráca. UK Bratislava, 152 s.

**Halás, M. (2007): Vývoj přeshraniční spolupráce a formování euroregionů na území Slovenské republiky, Moravian Geographical Reports, 15/1, pp. 21-31
časopisy: Urbanismus a územní rozvoj, publikace Odboru přeshraniční spolupráce, MMR**

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Pavel Ptáček, Ph.D.**

Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **2. června 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 2. června 2015

Obsah

1 Úvod	9
1.1 Cíle práce.....	10
1.2 Metodika práce.....	11
2 Definice pojmů	12
2.1 Region.....	12
2.2 Hranice a příhraniční region.....	12
2.2.1 Definice a typy hranic.....	12
2.2.2 Definice, typy a vymezení příhraničního regionu.....	13
2.2.3 Hraniční efekt a periferní poloha.....	17
2.3 Pohraničí.....	19
2.3.1 Definice pohraničí.....	19
2.3.2 Vymezení pohraničí.....	19
3 Přeshraniční spolupráce	20
3.1 Historické souvislosti přeshraniční spolupráce.....	20
3.1.1 Důvody vzniku přeshraniční spolupráce.....	20
3.1.2 Vznik a vývoj přeshraniční spolupráce a přeshraničních regionů v západoevropských zemích.....	21
3.1.3 Vznik a vývoj přeshraničních regionů a přeshraniční spolupráce v zemích střední a východní Evropy.....	22
3.1.4 Specifika západoevropských a nově se utvářejících přeshraničních struktur ve střední a východní Evropě.....	23
3.2 Teoretická východiska přeshraniční spolupráce.....	24
3.2.1 Filosofie přeshraniční spolupráce.....	24
3.2.2 Principy přeshraniční spolupráce.....	24
3.3 Mezinárodní smlouvy přeshraniční spolupráce.....	27
3.3.1 Multilaterální smlouvy.....	27
3.3.2 Bilaterální a trilaterální smlouvy.....	28
3.4 Iniciativy a programy EU na podporu přeshraniční spolupráce.....	28
3.4.1 Iniciativa Interreg.....	29
3.4.2 Předvstupní program PHARE.....	30
3.5 Formování přeshraniční spolupráce v ČR v průběhu 90. let.....	31
3.5.1 Podpůrné programy přeshraniční spolupráce v ČR.....	32
4 Euroregiony	34
4.1 Definice.....	34
4.2 Principy a zásady fungování euroregionů.....	35
4.3 Charakteristika euroregionů.....	36
4.3.1 Organizační struktura.....	36
4.3.2 Finanční zdroje.....	36
4.3.3 Aktivity euroregionů.....	37
4.4 Vznik a vývoj euroregionů.....	37
4.4.1 V evropském měřítku.....	37
4.4.2 Na území ČR.....	38
4.5 České Euroregiony v evropských programech přeshraniční spolupráce ČR.....	39
5 Charakter českého pohraničí	39
5.1 Česko-slovenské pohraničí.....	40
6 Euroregion Bílé-Biele Karpaty (ER-BBK)	42

6.1 Základní informace	42
6.2 Fyzicko-geografická charakteristika	44
6.3 Socioekonomická charakteristika	44
6.4 Vznik a vývoj ER-BBK	51
6.5 Organizační struktura	53
6.5.1 Pracovní skupiny ER-BBK	54
6.6 Základní dokumenty pro jednotlivá období	55
6.6.1 Společný programový dokument ER-BBK o přeshraniční spolupráci na roky 2001-2006	55
6.6.2 Společný programový dokument ER-BBK o přeshraniční spolupráci na roky 2007-2013	56
6.7 Dlouhodobé programy	58
6.7.1 Servis pro území – vertikální a horizontální partnerství ER BBK	58
6.7.2 Rozvoj cestovního ruchu	60
6.7.3 Rozvoj vědeckého území a lidského potenciálu ER BBK	60
6.7.4 VITRUM PRO FUTURUM – ER BBK, euroregion skla	60
6.7.5 Životní prostředí	61
6.8 Současnost Euroregionu a vyhlídky do budoucna	61
7 Dotazníková šetření a diskuze	62
8 Závěr	65
9 Summary	66
Seznam použité literatury a zdrojů	66

1 Úvod

Pro život v pohraničí je charakteristická každodenní dynamika, která je dána prostorovou blízkostí, vzájemným kontaktem a porovnáváním sousední zahraniční kultury a vůbec celého společenství. Přeshraniční blízkost jiné zahraniční kultury má vliv na utváření identity člověka v pohraničí a do jisté míry ovlivňuje jeho společenské vědomí, jednání, postoje, kulturu a způsob života (Zich, 2005).

V posledním století se politická mapa světa výrazně proměnila a vzniklo mnoho nových nezávislých států. Tento vznik především v posledních sto letech s sebou přináší i vznik nových státních hranic oddělujících jednotlivé národy a vůbec jednotlivé státy. Hranice často také rozdělily jednotlivé historické regiony a etnické skupiny na několik částí a někde byly vytvořeny i nepřirozené hranice. To mělo za následek mnohé národním a teritoriální spory. Obavy z možného vojenského konfliktu vedly k stěhování obyvatelstva z pohraničí spolu s orientací ekonomické aktivity, obchodu a správních funkcí do vnitrozemí (Wilam, 2004). S tím souvisí změny týkající se jak centrálních, tak zejména periferních oblastí států (Jeřábek *in* Jeřábek a kol. , 2004). Státní hranice může tedy mít negativní dopady na periferní, v tomto případě na pohraniční oblasti, v nichž socioekonomický vývoj probíhá od vnitrozemí většinou odlišně a také zpravidla bývají oproti vnitrozemí národní politikou více opomíjeny (Jeřábek a kol. , 2004).

Tyto skutečnosti doplněny o historické zkušenosti obyvatel přinutily některé skupiny lidí v pohraničí přemýšlet o spolupráci nejen uvnitř státu, ale také za hranicemi státu. To proto, neboť zjistili, že regiony na druhé straně hranice mají podobné problémy typické pro pohraniční oblasti, a to bez ohledu na rozdílnost ekonomické vyspělosti obou států. (Wilam, 2004). Předpokladem této tzv. přeshraniční spolupráce jsou však dobré sousedské vztahy a vzájemné poznání sousedících států, resp. regionů daných států. To hlavně v případě, kdy regiony na obou stranách hranice prošly odlišným politickým, kulturně historickým a hospodářským vývojem. Dalším důležitým faktorem v sousedských vztazích je národnostní a etnické regionální složení (Peková, Zapletalová, 2005).

V evropském prostoru je takovým typickým příkladem tzv. „železná opona“, která rozdělila Německo i Evropu na dva světy, ve kterých probíhal diametrálně odlišný vývoj ve všech rovinách. To se týkalo i přeshraniční spolupráce, která se začala rozvíjet výhradně v západoevropských zemích, kde mimo jiné přispěla k posílení procesů začínající evropské integrace a podmínila tak vznik zárodků Evropské unie. Teprve nové společensko-politické poměry ve střední a východní Evropě na přelomu 80. a 90. let znamenaly nové možnosti pro

rozvoj přeshraničních iniciativ i v těchto částech Evropy. Ty byly navíc umocněny postupným vstupem těchto zemí do tehdy se formující Evropské unie. Otevřela se tak cesta k evropské integraci v celém jejím měřítku, ovšem začleňování nových struktur přeshraniční spolupráce v nově se integrujících zemí vyžaduje pozornost a politiku ve prospěch příhraničních regionů tak, aby byly odstraňovány problémy, které brání postupu evropské integrace (Wilam, 2004).

V této souvislosti si proto tato práce klade následující otázku, do jaké míry byly tyto problémy od pádu železné opony odbourány, resp. jak se je daří redukovat s rozšiřováním EU a prohlubováním přeshraniční spolupráce. Zároveň se tento text pokusí nastínit specifika českého pohraničí po roce 1989.

Jelikož české pohraničí není a nebylo specificky homogenním územním celkem a je územně diferencované (Jeřábek a kol. , 2004), bude zvláštní pozornost věnována rovněž česko-slovenskému úseku pohraničí, konkrétně moravsko-slovenské části. Tato část pohraničí je charakteristická svým „mládím“ a především blízkou kulturou a společným historickým vývojem. Vzájemné vztahy a úroveň přeshraniční spolupráce v této pohraniční oblasti od rozdělení federace po současnost jsou v práci demonstrovány na příkladu Euroregionu Bílé/Biele Karpaty. Dostatečný prostor bude dán jeho vzniku, vývoji a konkrétním příkladům přeshraničních projektů a programů.

1.1 Cíle práce

Práce je rozdělena do dvou základních částí. V teoretické části jsou nejprve vysvětleny základní pojmy, jež s tématem přeshraniční spolupráce úzce souvisí. Některé pojmy jsou zde vysvětleny stručně, jiné důkladněji v závislosti na vztahu k přeshraniční spolupráci a euroregionům vůbec. Jedná se o pojmy region, hranice, příhraniční region, hraniční efekt, periferní poloha a pohraničí. Přeshraniční spolupráce je zde samostatně vyčleněna do kapitoly, neboť tvoří podstatu euroregionu, a proto je v práci probrána důkladněji. Dále teoretická část hlouběji nahlíží do Euroregionu Bílé-Biele Karpaty, v rámci kterého je zjišťován jeho vznik, vývoj, organizační struktury, programy a jeho hlavní strategie a cíle a také jeho současnost a prognózy do budoucna. Součástí je i teoretický výklad samotného pojmu euroregion, především z hlediska jeho fungování a významu.

Jelikož se Euroregion Bílé-Biele Karpaty rozprostírá na moravsko-slovenském pomezí, snaží se práce ve své praktické části rovněž zachytit moravsko-slovenské pohraničí z hlediska života tamního obyvatelstva a především z pohledu vnímání svého zahraničního

souseda. Práce při tomto zkoumání vychází z výsledků dotazníkového šetření a řízených rozhovorů s některými zástupci z řad Euroregionu.

1.2 Metodika práce

Práce v první řadě definuje základní pojmy, jenž jsou nutné pro pochopení některých dalších souvislostí obsažených v dalších kapitolách. Při vysvětlování úvodních pojmů vychází hned z několika sekundárních zdrojů, přičemž nejvíce využila studijních podpor různých vysokých škol. Tyto pojmy byly do práce začleněny v logické návaznosti. Typické jevy a situace se práce snažila srozumitelně vysvětlit, přičemž v některých případech použila i znázornění v podobě schémat. Další kapitoly již vyžadují po čtenáři větší pozornost k pochopení tématu přeshraniční spolupráce, i proto musely být využity zdroje určené i široké veřejnosti a směrem od autora práce i s důkladnější promyšleností. V těchto kapitolách již práce vycházela z odbornějších zdrojů a také internetových portálů, zejména při vyhledávání informací ohledně Euroregionu či získání statistických dat. V socioekonomické charakteristice Euroregionu je při popisu vybraných demografických ukazatelů využito grafických výstupů v podobě grafů a map zpracovaných v programu ArcGis. Na místě je také nutné podotknout, že se v práci pracuje s celými územními celky – Zlínský a Trenčiansky kraj jakožto se zájmovým územím Euroregionu. Ve skutečnosti však Euroregion pokrývá oba kraje pouze z části, nikoliv celoplošně.

V praktické části jsou shrnuty závěry dotazníkového šetření obyvatel Euroregionu Bílé-Biele Karpaty. K tomuto účelu posloužil dotazník projektu *České pohraničí po Schengenu: území svébytné, oscilační a/nebo tranzitní?* Dotazník s názvem *Anketa pro obyvatele Euroregionu Bílé/Biele Karpaty* směřoval, jak už z názvu plyne, obyvatelům ER BBK v roce 2011. Samotný dotazník a jeho odpovědi byly poskytnuty vedoucím této práce RNDr. Pavlem Ptáčkem, Ph.D. Spolu s výsledky dotazníkového šetření jsou součástí praktické části rovněž stručně shrnuté výsledky rozhovorů. Dotazování byli jednak samotní zástupci z organizační struktury Euroregionu, zástupci členských obcí, tak i zástupci ze soukromého sektoru, jehož subjekty jsou členy Euroregionu. Zpětná vazba však přišla pouze od tří oslovených zástupců.

2 Definice pojmů

V této kapitole jsou chronologicky vysvětleny základní pojmy, jež s tématem přeshraniční spolupráce úzce souvisí. Některé pojmy jsou zde vysvětleny stručněji, jiné důkladněji, a to v závislosti na důležitosti a relevanci s tématem přeshraniční spolupráce.

2.1 Region

Za region lze jednoduše považovat libovolně ohraničené území, menší než státní celek a větší než obvod obce. Podle různých kritérií dělíme regiony do několika skupin. Dělení regionů se odvíjí zejména z pojetí vymezeného území, velikosti území a věcného obsahu (Kašparová, Půček a kol. ,2009).

2.2 Hranice a příhraniční region

2.2.1 Definice a typy hranic

Existuje mnoho definic pro hranici. V různých vědních oborech má různý význam a záleží na přístupu při definování tohoto pojmu. Jednou z nejjednodušších je definice podle Johnstonea, která hranici definuje jako dělicí čáru mezi jednou a druhou prostorovou jednotkou (Johnston *in* Halás, 2005). Nás budou nejvíce zajímat ty hranice, jež oddělují dva různé politické systémy, tedy politické hranice (Wilam, 2004). Havlíček a kol. (2004) člení politické hranice následovně:

- *s politicko-geografickým vymezením*
- *s genetickým vymezením*
- *podle propustnosti*
- *podle ekonomické vyspělosti sousedních regionů*

Při politicko-geografickém vymezení se hranice dále člení na *přírodní* (fyzicko-geografické) a *umělé* (antropogenní) hranice. Podle genetického vymezení se rozlišují čtyři základní typy politických hranic, a to *subsekventní, antecedentní, překrývající a reliktní* (Havlíček a kol., 2004). Maier (1990) na základě propustnosti rozlišuje hranice *uzavřené, částečně otevřené a otevřené*. A nakonec podle ekonomické vyspělosti sousedních regionů dělíme hranice na *symetrické a asymetrické* (Jeřábek, 2005). Všechny tyto zmíněné typy hranic mohou současně tvořit státní hranici, kterou Šindler a kol. (1996) definují jako „*konvenčně (smluvně) stanovenou linii na mapách a v terénu, která odděluje území jednoho suverénního státu od území jiného suverénního státu nebo od oblasti nepodléhající suverénní moci žádného státu (volné moře)*“.

Vzhledem k tématu práce mají význam především hranice podle propustnosti a ekonomické vyspělosti sousedních regionů. O těchto typech hranic blíže pojednávají následující dvě podkapitoly, které popisují jejich význam a funkci při utváření příhraničních regionů. Ostatním zmíněným hranicím zde není kladena větší pozornost.

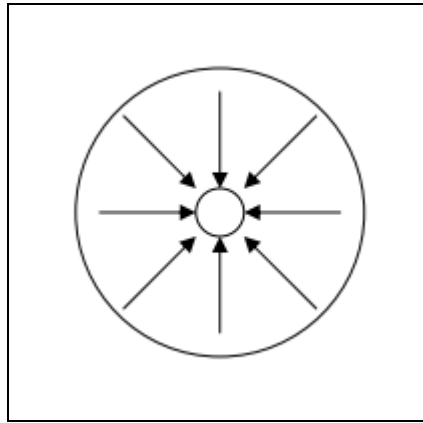
2.2.2 Definice, typy a vymezení příhraničního regionu

Příhraniční regiony jsou regiony utvářející se při státní hranici mezi sousedícími státy. Hned na úvod je vhodné pozastavit se u termínu příhraniční, resp. pohraniční region. Většina geografů se i na základě jazyka českého přiklání k tomu, že tyto dva pojmy jsou synonymy. Ovšem někteří geografové se odkazují na práce Heffnera (1998), jenž pod pojmy pohraničí rozumí oblast rozprostřenou po obou stranách hranice a příhraničí chápe jako oblast podél jedné strany hranice. Tato nejednoznačnost vedla k dohodě o užívání obou pojmů jako synonym (Havlíček a kol., 2004). Stejným způsobem užívá dané pojmy také tato práce.

V textu je zkoumán příhraniční region ve vztahu k přilehlé státní hranici, tedy k území na druhé straně hranice. To znamená, že státní hranice sehrává důležitou roli při formování příhraničních regionů. Patrné je to především u propustnosti hranic, která podmiňuje hospodářský, sociální a kulturní rozvoj nejen v příhraničních regionech, ale v celých státech (Dokoupil, 1999). Podle propustnosti hranic rozlišuje Havlíček a kol. (2004) čtyři typy příhraničních regionů:

Zavřený příhraniční region bývá charakteristický centralizovaným systémem s nepropustnou hranicí. Vyskytuje se zde snaha o soustředování moci a obyvatelstva do

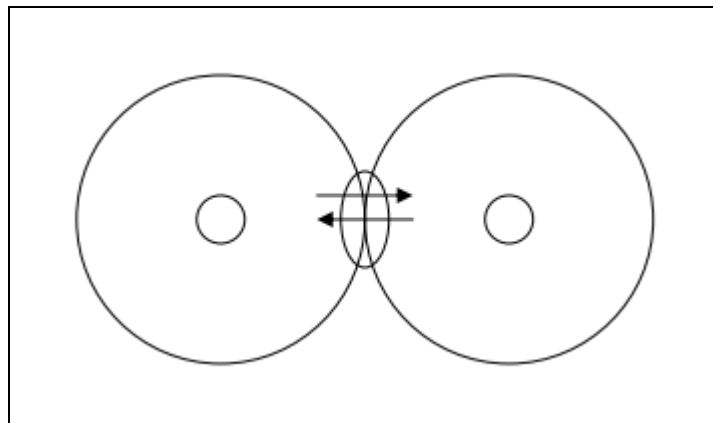
centrálních oblastí, čímž se zvyšuje rozdíl mezi centrem a periferií (viz Obr. 1) (Havlíček a kol., 2004).

Obr. 1: Zavřený příhraniční region.

Zdroj: (Strassoldo – Graffenberg, 1974 in Branda)

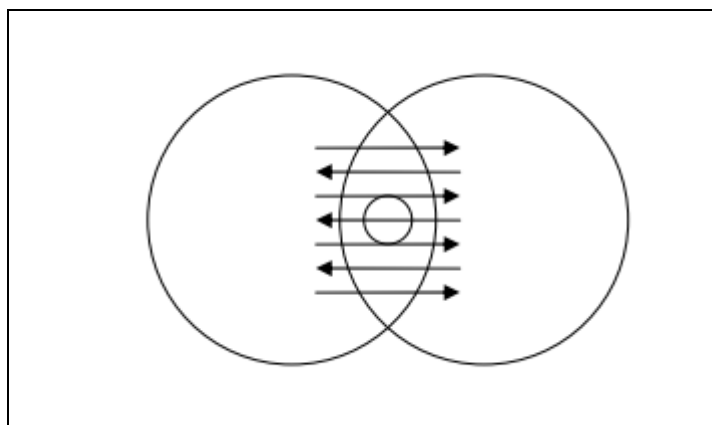
Druhým typem příhraničního regionu dle propustnosti hranice je *systém mostu* mezi sousedními státy (Havlíček a kol. , 2004). Ten je určen tím, do jaké míry je hranice střežena a kolik hraničních přechodů („mostů“) se mezi sousedícími státy vyskytuje (Dokoupil, 1999). Hranice je tudíž částečně otevřená. Dochází zde k výměně zboží a osob, přestože překročení hranice je z politických a ekonomických důvodů omezeno například získáním víza či devizového příslibu apod. Mezi sousedícími regiony tak existuje určitá nezávislost a izolace (viz Obr. 2) (Havlíček a kol. , 2004).

Obr. 2: Příhraniční region jako systém mostů.

Zdroj: (Strassoldo – Graffenberg, 1974 in Branda)

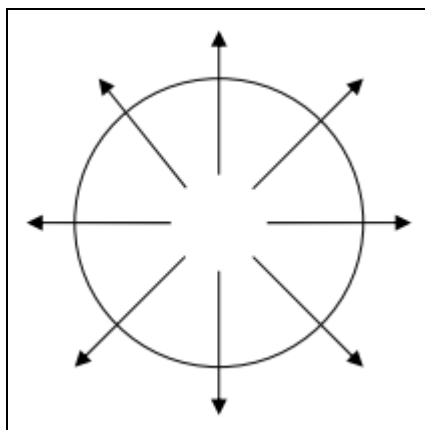
Za třetí typ bývá označován *systém kontaktního území*. Jedná se o oblast mezi sousedícími státy, mezi nimiž zpravidla probíhá silnější integrace a fúze. To se projevuje převahou nadnárodním společenstvím nad centralistickými tendencemi. Hranice je jako v předešlém případě částečně otevřená (viz Obr. 3) (Havlíček a kol. , 2004).

Obr. 3: Příhraniční region jako systém kontaktního území.

Zdroj: (Strassoldo – Graffenberg, 1974 in Branda)

Posledním typem je *otevřený* příhraniční region, jenž se vyznačuje otevřenou hranicí mezi sousedními státy. Projevuje se vyšší propustností a snadnějším „překročením“ hranice. Z pohledu bezpečnostního a strategického přestává hranice plnit ochrannou funkci a v doposud periferní oblasti vznikají nové možnosti pro hospodářský, sociální a kulturní rozvoj. (Havlíček a kol. , 2004). Na druhé straně se však v otevřeném příhraničním regionu objevují problémy spojené s ilegální migrací a pašováním ilegálního zboží a může zde docházet ke zvýšené kriminalitě. (viz Obr. 4) (Dokoupil, 1999). Příkladem otevřené hranice mohou být hranice jednotlivých států uvnitř schengenského prostoru.

Obr. 4: Otevřený příhraniční region.

Zdroj: (Strassoldo – Graffenberg, 1974 in Branda)

Dále lze příhraniční regiony klasifikovat podle stupně homogenity. Regiony s výraznou homogenitou vykazují společné regionální povědomí či identitu, což vytváří předpoklad pro přirozené navázání přeshraniční spolupráce. Důvodem jsou zejména společné historické, kulturní, mnohdy i jazykové kořeny a v neposlední řadě propojené hospodářské souvislosti. Za ukázkový příklad lze označit oblast na hranicích Německa a Nizozemska, v případě hospodářské oblasti hranice Sárska, Lotrinska a Lucemburska. Regiony s omezenou homogenitou naopak nedisponují vhodnými podmínkami pro formování přirozené přeshraniční spolupráce. Hlavními příčinami bývají politické okolnosti a fyzicko-geografické faktory. Příkladem těchto regionů jsou regiony podél „železné opony“, resp. při horských hřebenech Pyrenejí mezi Španělskem a Francií (Netolický, 2007).

Na řadu přichází otázka vymezení příhraničního regionu, nebo-li do jaké míry nebo zasahuje příhraniční region do vnitrozemí a jak jej oddělujeme od vnitrostátního regionu. Podle Haláse (2005) „vymezení příhraničního regionu není jednoduché a nelze ho jednoznačně určit, protože mezi příhraničním a vnitrostátním regionem neexistuje ostrá hranice“. I přes tuto nejednoznačnost existují podle autora předem stanovená kritéria, na jejichž základě lze příhraniční region vymežit. Nejpoužívanějším kritériem je stanovení příhraničního regionu za takové území, ze kterého je možná denní docházka obyvatelstva do zaměstnání, škol, za službami a za sociálními kontakty na druhou stranu hranice. Velkou roli při jeho vymezení sehrává řada faktorů, např. intenzita hraničních přechodů, dopravní spojení, prostorové rozmístění sídel po obou stranách hranice apod. Jak Halás (2005) konstatuje, obecně tedy platí, že čím je hranice propustnější, tím území z druhé strany hranice ovlivňuje větší prostor a zvětšuje se rozloha příhraničního regionu. Autor při definování příhraničního regionu vychází ze dvou základních kritérií:

1.) *Prostorové kritérium* - vychází z časové dostupnosti území od hranice, příp. městských sídel z druhé strany hranice

2.) *Funkční kritérium*

Podle funkčního kritéria je příhraniční region územím, jenž má rozdílné politické, společensko-ekonomické, demografické aj. kritéria než v ostatních částech území daného státu. Vychází se tedy z vlivu hranice na funkci přilehlého regionu (Chromý *in* Halás, 2005). Přičemž jednotlivými vlivy hranic se zabývá následující podkapitola 2.2.3 *Hraniční efekt a periferní poloha*.

Hampl (2000) připomíná možnost zvolit více přístupů při definování a vymezení příhraničního regionu, a to s ohledem na vstup některých dalších aspektů (např. společná historická specifika, stupeň homogenity území apod.). Nejčastěji se však v praxi při vymezení příhraničního regionu vychází z administrativních jednotek podél hranice. Výhodou tohoto přístupu je jeho jednoznačnost, přesnost a v neposlední řadě i jasně stanovená datová základna (např. dříve za okresy, dnes SO ORP) (Halás, 2005).

2.2.3 Hraniční efekt a periferní poloha

Hraniční efekt a periferní poloha mají při zkoumání hranice a pohraničí několik společných prvků. (Hampl *in* Jeřábek, 2005). Je třeba věnovat pozornost hierarchizaci regionů i jejich polohových poměrů (Jeřábek, 2005). Míra a především polarita přeshraničních vztahů jsou podmíněny ekonomickou vyspělostí sousedních regionů. V případě srovnatelné ekonomické vyspělosti mluvíme o *symetrické* hranici. Pokud je ekonomická vyspělost rozdílná, mluvíme o *asymetrické* hranici (tamtéž).

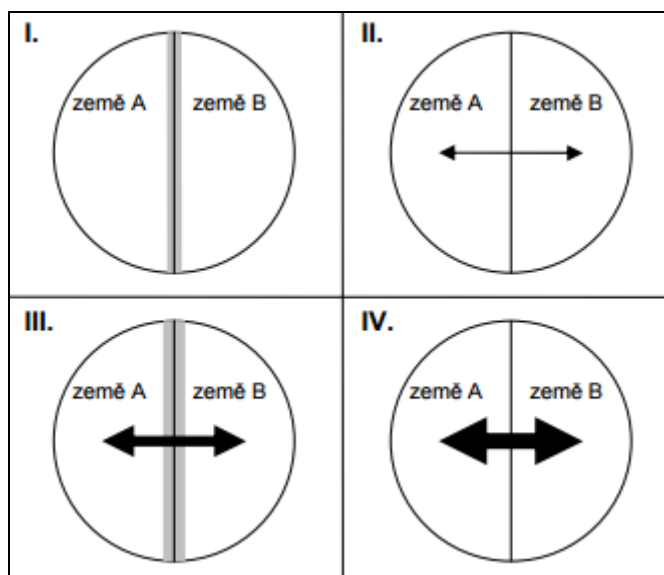
Maier (1990) uvádí, že „*příhraniční region je oproti jiným regionům charakteristický vlivem hranice, tedy je v něm patrný hraniční efekt*“. Hraniční efekt ovlivňuje především typ hranice (bariérový, periferní, kontaktní, difúzní a potenciálně-diferenční efekt). Míra vlivu je dána *symetričností*, resp. *asymetričností* hranice, diferencujícími aspekty, jež určují polohové a místní faktory, a měřítkovou hierarchizaci sousedních regionů i jejich polohových poměrů (Jeřábek, 2005).

U asymetrické hranice se podle zmíněných faktorů projevuje *efekt diverzifikace* až *efekt polarizace* (tamtéž). Dalším efektem je *bariérový hraniční efekt*, jenž se projevuje v uzavřeném příhraničním regionu. Ten způsobuje jednostrannou orientaci příhraničního regionu do vnitrozemí, což v kontextu jádro-periferie posiluje *periferní efekt* v pohraničí.

Naopak *kontaktní* hraniční efekt v příhraničním regionu otevřeném, jenž díky rozvoji vzájemných vztahů přes hranici umenšuje periferní efekt. Současně jsou v otevřeném příhraničním regionu posilovány *difúzní* a *potenciálně-diferenční efekty* (Jeřábek a kol. , 2004).

Na základě propustnosti hranice se hovoří o *efektu propustnosti hranice*. Přičemž uzavřenost, resp. otevřenost hranice se v příhraničním regionu projevuje *filtračním* hraničním efektem. Pokud je propustnost hranice omezena, vyskytuje se *koncentrační* hraniční efekt (Dokoupil *in* Havlíček a kol. , 2004). Ten koncentruje procesy pouze do vybraných směrů (Havlíček a kol. , 2004).

Podle funkce hranice, resp. její otevřenosti či propustnosti se uplatňují *efekty odcizení, koexistence, kooperace* a *integrace* (Jeřábek a kol. , 2004). Efekty podle funkce vycházejí z Martinezova modelu fungování přeshraničních vztahů. Na Obr. 5 je znázorněn Martinezův model, kde v části (I) je *efekt odcizení* při uzavřené hranici a chybějící přeshraniční interakce. Část (II) znázorňuje *koexistenční efekt* při otevírající se hranici a uskutečňování realizace omezených kontaktů. Část (III) vyjadřuje *kooperační efekt* při nastolení ekonomické a sociální komplementarity mezi sousedními regiony a část (IV) znázorňuje *integrační efekt* při odstranění hranice jakožto linie celního území s fiskálními důsledky (Martinez *in* Havlíček a kol. , 2004).

Obr. 5: Hraniční efekty podle Martinezova modelu fungování přeshraničních vztahů.

Zdroj: (Martinez *in* Branda)

Tento výčet hraničních efektů však není konečný a různí autoři pracují s různými efekty. Například autoři Serger, Beluszky (1993) formulovali *areálový vs. kontinuální efekt*. Jiní autoři zmiňují kromě *periferního efektu* i *efekt přeskočků* apod. (Havlíček a kol. , 2004). K těmto efektům nebude věnována pozornost.

2.3 Pohraničí

2.3.1 Definice pohraničí

Je-li příhraniční region definován jako region po obou stranách hranice mezi sousedními státy, pak se pohraničním rozumí souvislý pás území podél hranice, jenž je z většiny zdejší populace vnímán jako příhraniční oblast. Pohraničí je často tvořeno příhraničními regiony, tedy vyskytují se v něm často hraniční efekty. Nicméně podobně jako u hranic i pro pohraničí existuje mnoho definic. Například Hansen (1981) uvádí, že *„příhraniční prostor je území, které je v bezprostředním sousedství mezinárodních hranic, jehož ekonomické a sociální struktury jsou přímo určovány blízkostí k hranici“*. Pohraničí je zároveň oblastí, kde působí státní centralizovaná moc vykonávající mimo jiné mezinárodní rozhodnutí. Tato státní moc však může mít negativní postoj vůči příhraničí, resp. mezinárodní spolupráci. Důvodem jsou obavy z možného rozpadu teritoriální integrity státu. Mohou tak proti sobě působit centripetální síly politické moci státu a centrifugální síly ekonomického vlivu v pohraničí. Pokud v příhraničním prostoru převažují centrifugální síly, stává se pohraničí významným článkem v rámci integrace (Havlíček a kol. , 2004).

2.3.2 Vymezení pohraničí

Vznik příhraničního prostoru, resp. pohraničí je podmíněn působením hranice a hraničních efektů (Havlíček a kol. , 2004). Právě charakter hranice má největší význam při vymezení pohraničí. Čím je hranice propustnější, tím je také některými hraničními efekty ovlivňováno větší území. (Jeřábek, 2005) Obdobně jako při vymezení příhraničního regionu i pohraničí nelze jednoznačně vymežit, neboť při jeho vymezení nejsou stanoveny jednotící kritéria. Při vymezení pohraničí tudíž záleží na přístupu jednotlivých vědních disciplín, přičemž každá disciplína používá výhradně svá kritéria a subjektivní hodnocení (Havlíček a kol. , 2004).

Havlíček a kol. (2004) dále za hlavní body teorie vymezení pohraničí však jmenují:

- a) *teoretické začlenění příhraničního prostoru do konceptu geografického myšlení,*
- b) *definování hlavních znaků identity pohraničí*
- c) *pojmenování možností, resp. kritérií vymezení pohraničí v geografických vědách, a to především na příkladu českého pohraničí*

3 Přeshraniční spolupráce

Článek 2 z Evropské rámcové úmluvy o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady definuje přeshraniční spolupráci následovně: „*Pro účel této úmluvy termín přeshraniční spolupráce znamená jakékoliv dohodnuté jednání, jehož cílem je posílit a rozvíjet sousedské vztahy mezi územními společenstvími nebo úřady dvou nebo více smluvních stran, a uzavírání jakýchkoliv dohod a smluv nezbytných k tomuto účelu. Přeshraniční spolupráce je uskutečňována v rámci působnosti a pravomoci územních společenství a úřadů dané vnitrostátním právem. Tato úmluva nemůže měnit rozsah a podstatu těchto pravomocí*“ (def.Madridské rámcové úmluvy in Netolický, 2007).

3.1 Historické souvislosti přeshraniční spolupráce

3.1.1 Důvody vzniku přeshraniční spolupráce

Impulesem vzniku přeshraniční spolupráce bylo odstraňování bariérového vlivu hranic zapříčiněný jednak negativními zkušenostmi pohraničního obyvatelstva s historickými konflikty, a jednak odlišným politickým vývojem na obou stranách hranice zejména po druhé světové válce. Tyto poměry se odrážely v nezájmu či dokonce v neochotě navázat na spolupráci za hranicemi (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). Další pohnutkou k navázání přeshraniční spolupráce byl fakt, že pohraniční oblasti na druhé straně hranice jsou zatíženy podobnými problémy typické pro pohraničí a že společnou (cestou spolupráce) spolupráci lze snadněji dosáhnout ke zlepšení všedního života tamního obyvatelstva, (zajištění trvalého míru), k vyrovnání se s vnitrozemím a vůbec ke zlepšení životní úrovně (Wilam, 2004).

3.1.2 Vznik a vývoj přeshraniční spolupráce a přeshraničních regionů v západoevropských zemích

Přeshraniční spolupráce mezi sousedícími příhraničními regiony má v některých částech Evropy poměrně dlouhou tradici (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). První zárodky přeshraniční spolupráce se začaly formovat již v 50. letech po druhé světové válce zejména v příhraničních oblastech Francie a Německa, Nizozemska a Německa a také ve skandinávských zemích (Wilam, 2004). Hlavním motivem bylo mimo jiné zabránit dalším potenciálním hrozbám ozbrojeného konfliktu, jež by mohl mít podobně fatální následky jako druhá světová válka, a zajistit tak v Evropě trvalý mír. Navíc Německo, jakožto hlavní viník 2. sv. války, se po válce iniciovalo ke spolupráci se sousedními státy za účelem odčinění se z pohledu světových velmocí. Ke vzniku a rozvoji této přeshraniční spolupráce ovšem chyběly odpovídající zákonné a administrativní kompetence jak na komunální, tak na regionální úrovni. Proto se nejprve začala zakládat sdružení obcí a regionální sdružení na obou stranách hranice, která měla společné zájmy a snahu zlepšit přeshraniční spolupráci. Tyto tzv. průkopnické skupiny se často spojovaly v přeshraniční zastřešující svazy v podobě euroregionů nebo jim podobným přeshraničním strukturám (Wilam, 2004). Od 60. let tyto přeshraniční struktury zaměřily svoji politiku na všechny politické a administrativní úrovně (tzv. „shora“) ke zlepšování sociálně-kulturní a ekonomické situace příhraničního obyvatelstva a na odstraňování hraničních bariér. Jako zásadní se zanedlouho ukázala nutnost řešení problémů v oblastech týkající se každodenního života v pohraničí, a to:

- *veřejná správa a plánování, rozdílné administrativní struktury, územní plánování, organizace a metody*
- *daně, sociální zabezpečení, vzdělání a výchova, konkurence, dojíždění za prací a veřejné služby*
- *jazykové vzdělávání a uznávání kvalifikace*
- *budování silnic, veřejná zařízení, infrastruktura a životní prostředí*
(Verheugen, Barnier a kol. , 2016).

Řešení problémů v těchto oblastech probíhalo v kompetenci národních vlád (Wilam, 2004), která chybně směřovala investice a svoji podporu na obou stranách hranice. To vedlo k četným absurditám v každodenním životě a také k větší iniciativě příhraničních regionů k uplatňování své politiky ve prospěch řešení svých pohraničních problémů. Tuto politiku

začaly příhraniční regiony od 70. let praktikovat ve stále větší míře za pomoci Asociace Sdružení evropských příhraničních regionů (AEBR)¹ ve spojení s Radou Evropy, Evropskou komisí a národními vládami. Síť příhraničních regionů se stala významným předpokladem v rozvoji evropské přeshraniční spolupráce, při evropské integraci a při rozvoji evropských podpůrných programů ve prospěch příhraničních regionů. V této rovině (souvislosti) lze o příhraničních regionech hovořit jako o „motorech přeshraniční spolupráce“ (Wilam, 2004).

V některých západoevropských státech, jako jsou Portugalsko, Španělsko a Řecko, však přeshraniční spolupráce vznikala až v 80. letech, a to v důsledku velkých politických změn, zavedení demokratických systémů a začleňování (těchto zemí) do Evropské unie.

3.1.3 Vznik a vývoj přeshraničních regionů a přeshraniční spolupráce v zemích střední a východní Evropy

Země střední a východní Evropy postihly v roce 1989 obdobné procesy jako tehdy Portugalsko, Španělsko a Řecko v 80. letech (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). Na počátku 90. let tak díky novému demokratickému vývoji ve střední a východní Evropě a také jednotnému evropskému trhu vznikla řada přeshraničních regionů. Tyto regiony, které se připojily k AEBR, vznikaly především na hranicích Evropské unie se státy střední a východní Evropy (tamtéž). V nově vzniklých příhraničních regionech se však vyskytovaly značné hospodářské a sociální nerovnosti vůči západoevropským zemím (Wilam, 2004). Vzhledem k cíli, jímž byla integraci Evropy, proto bylo nezbytné zaměřit politiku ve prospěch hraničních regionů a odstraňovat problémy na hranicích, jenž brání evropské integraci (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). Regionální podpora příhraničních oblastí v rámci regionální politiky EU vycházela od přelomu let 1989/1990 na „plánech a strategiích přeshraničního rozvoje“ a na příslušných „operačních programech“ z nové iniciativy označované Interreg². Do příhraničních oblastí tak proudily prostředky z podpory regionální politiky EU, na což zareagovaly místní regionální orgány, které začaly přeshraniční regiony zakládat v těch oblastech, kde doposud založeny nebyly. V současnosti se v těchto částech Evropy vyskytuje řada přeshraničních regionů (Euregios nebo podobné struktury), v nichž byly přeshraniční iniciativy podporovány přeshraničními programy v rámci podpory EU. Především se jednalo o předvstupní pomoc Phare CBC, která mezi státy EU a tehdy kandidujícími zeměmi podporovala přeshraniční spolupráci. Evropská unie si od přeshraniční

---

¹ Asociace evropských hraničních regionů (AEBR) je asociace koordinující činnost euroregionů v Evropě. Vznikla v roce 1971 a jejím úkolem je zprostředkovávat výměnu zkušeností a poradenství mezi hraničními regiony (Jiroušková, Pešek *in* Peková, Zapletalová, 2005).

² Viz kapitola 3.4.1

spolupráce se středo a východoevropskými regiony slibuje jakýsi předstupeň vlastní spolupráce na celoevropské úrovni. Proto má tato spolupráce z tohoto pohledu velký význam pro postupnou integraci většiny Evropy (tamtéž).

Země střední a východní Evropy se k přeshraniční spolupráci zpočátku stavili poněkud váhavě a často i odmítavě. Na tento postoj veřejnosti měla zásadní vliv uzavřenost hranice se „západním světem“, kdy vzájemné povědomí obyvatel po obou stranách hranice bylo často izolované. Po otevření hranice vykazovaly velké rozdíly v hospodářské výkonnosti, příjmech, infrastruktuře apod. V této souvislosti se přeshraniční spolupráce jevila jako možnost či dokonce nutnost v odstraňování těchto rozdílů a také v překonávání geografických nevýhod bránící k rozvoji přeshraniční spolupráce. Dalším důležitým aspektem bylo odbourávat historické faktory a navést obyvatelstvo ke společnému historickému vědomí a nasměrovat je k evropsky orientovanému myšlení, nebo-li k evropeizaci. V první řadě prvořadě bylo třeba odstraňovat socioekonomické disparity a v druhé řadě odbourávat historické faktory a navést obyvatelstvo ke společnému vědomí a nasměrovat je k evropsky orientovanému myšlení, nebo-li k evropeizaci. V neposlední řadě nelze opomenout příhraniční oblasti s národnostními menšinami, ke kterým je potřeba mít vždy citlivý přístup (Verheugen, Barnier a kol. , 2016).

3.1.4 Specifika západoevropských a nově se utvářejících přeshraničních struktur ve střední a východní Evropě

Přeshraniční struktury v zemích střední a východní Evropy narozdíl od těch západoevropských přeshraničních struktur disponují mnoha odlišnostmi. Za prvé je to způsob jejich vzniku. Západoevropské struktury vznikaly totiž spontánně a teprve jejich následným rozmachem začaly být mezinárodně a právně upravovány, kdežto nově se utvářející struktury ve střední a východní Evropě vznikaly na základě podnětů EU západoevropských struktur. Za další je to odlišný právní statut a kompetence. Zatímco právní režim v západoevropských přeshraničních strukturách je ukotven v mezinárodních smlouvách (např. bi/trilaterální mezinárodní smlouvy³), středo a východoevropské přeshraniční struktury vznikaly především na základě soukromoprávních úkonů, přičemž jimi uzavřené mezinárodní smlouvy často neposilují jejich právní legitimitu. Právě kvůli nedostatečné právní legislativě mají středo a východoevropské přeshraniční struktury omezené právní možnosti. Z toho plyne další rozdíl

---

³ Viz kapitola 3.3.1

mezi těmito přeshraničními strukturami, a to v jejich funkci. Zatímco pole působnosti u středo a východoevropských přeshraničních struktur je omezené a zaměřují se převážně na kulturní či vzdělávací projekty, západoevropské přeshraniční struktury se snaží působit v celé řadě oblastí od kulturních projektů po pracovní trh (Dočkal, 2005).

3.2 Teoretická východiska přeshraniční spolupráce

3.2.1 Filosofie přeshraniční spolupráce

Přeshraniční spolupráce probíhá převážně ve dvou rovinách, a to „*shora*“ na úrovni institucionální, jejíž princip byl ukázán na příkladu EU v předešlé kapitole, a „*zdola*“ na úrovni organizační (např. kooperace mezi dvěma spolky) (Jeřábek a kol. , 2004).

Přeshraniční spolupráce „*zdola*“ na regionální nebo lokální úrovni probíhá nejčastěji formou buďto přeshraničních euroregionů, nebo jiných podobných struktur. Organizace těchto forem spolupráce může být založena na základě oficiální mezistátní smlouvy nebo bez ní. Předpokladem vzniku každé takové spolupráce je iniciativa samotných přeshraničních regionů, která spočívá ve vyhledávání partnerů na druhé straně hranice a v navazování kontaktů s nimi. Tato tzv. *filosofie* přeshraniční spolupráce dále vychází z předpokladu, že namísto toho, aby dva sousedící příhraniční regiony jednaly nejprve samostatně, jednájí partneři na obou stranách hranice při vytyčování svých záměrů a priorit společně. Má-li být přeshraniční spolupráce efektivní, musí být realizována od prvopočátku společně a na základě široké spolupráce subjektů ve všech úrovních. Přičemž mezi jednotlivými úrovněmi je potřeba koordinovat procesy tak, aby nedocházelo ke kompetenčním neshodám vyplývajícím z rozdílných správních struktur na obou stranách hranice (Wilam, 2004).

3.2.2 Principy přeshraniční spolupráce

Při uplatňování filosofie přeshraniční spolupráce je potřeba zachovávat určité principy fungování přeshraniční spolupráce (Wilam, 2004). Sdružení evropských příhraničních regionů (ABER) stanovilo tyto principy úspěšné přeshraniční spolupráce:

- *partnerství*
- *subsidiarita*

- *rozvojové koncepce a strategie*
- *společné struktury na regionální či lokální úrovni (Wilam, 2004)*

1. Partnerství a subsidiarita

V principu *partnerství* jsou obsaženy dva prvky, a to *vertikální partnerství* a *horizontální partnerství*. Vertikální partnerství zahrnuje národní, regionální i místní úrovně na každé straně hranice a pojí se na vztah mezi úrovní EU, národní úrovní, regionální a místní úrovní. Zatímco horizontální partnerství zahrnuje vztah mezi partnery z obou stran příhraničního regionu a vychází z parity obou partnerů bez ohledu na velikosti obou partnerů ve smyslu hospodářském či ekonomickém. Dále se musí odstranit (eliminovat) vzájemné rozdíly obou partnerů ve správě, kompetencích a finančních zdrojích (Wilam, 2004).

Přeshraniční spolupráce je nejúspěšnější přístupem „zdola“, tedy kdy se iniciativy ujmou regionální a místní činitelé. Tento přístup „zdola“ spolu s dodržováním principů vertikálního a horizontálního partnerství připouští spolupráci na základě principu **subsidiarity**. V této souvislosti také subsidiarita posiluje pozici regionální a místní úrovně jakožto nejvhodnější správní úrovně pro přeshraniční spolupráci. Navíc regionální a místní instituce mohou ve svých oblastech těžit ze znalostí místních poměrů a specifických problémů (tamtéž).

2. Rozvojové koncepce a strategie

Zásadní význam partnerství a subsidiarity spočívá v procesu plánování a realizace přeshraničních *koncepcí a strategií*. (Wilam, 2004). Tvoří základní předpoklad pro vytvoření strategických rámcových podmínek a perspektiv pro společnou trvalou a dlouhodobou spolupráci. Tyto společné koncepce a strategie uznávají již existující národní a evropské programy a oběma stranám hranice napomáhají k překonání izolovaného myšlení a k vybudování společné perspektivy pro přeshraniční regionální rozvoj. Tato perspektiva oběma partnerům umožňuje identifikovat společné problémy a najít potenciály společného rozvoje. Přeshraniční koncepce nejčastěji vychází z tzv. SWOT analýzy, která je založena na analýze slabých a silných stránek, příležitostí a hrozeb v daném příhraničním regionu. Tato analýza identifikuje šance a priority rozvoje a stanovuje programy s různými prioritami. Kromě oblastí činnosti obsahují tyto programy i konkrétní opatření k přeshraniční spolupráci,

kterou je možné zakomponovat i do pozdějších programů a projektů (Verheugen, Barnier a kol. , 2016).

3. Společné struktury přeshraniční spolupráce

Jedním ze základních stavebních kamenů pro fungování přeshraniční spolupráce je vhodná *přeshraniční struktura*. Pod tímto pojmem se v první řadě rozumí navázání kontaktů mezi již stávajícími partnery a organizacemi především na regionální a lokální úrovni a následné vytvoření podmínek pro dlouhodobou spolupráci. Často také zahrnuje různé mechanismy týkající se přizpůsobení, provázání a spolupráce mezi existujícími orgány, včetně formálních i neformálních dohod (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). Na vznik přeshraničních struktur se podílí řada faktorů, ať už pozitivních nebo negativních. Mezi pozitivní faktory patří např. celková ochota partnerů ke spolupráci, tedy prostřednictvím podpůrných programů připravovat a řídit přeshraniční spolupráci. Mezi negativní faktory patří např. omezení některých kompetencí místních nebo regionálních aktérů a rozdílné pravomoce mezi jednotlivými správními úrovněmi sousedních zemích. Přeshraniční struktury se navzájem liší co se týče míry dosavadní spolupráce a hlavních cílů. V cílech jednotlivých struktur se také odráží rozdílné představy o tom, po jakou dobu zamýšlí obě strany spolupracovat.(Zda dlouhodobě nebo jen jednorázově). Vzhledem k různým cílům a stupňům přeshraniční spolupráce existují různé typy struktur, které by měly společně dodržovat následující obecné zásady (Wilam, 2004) Podle tohoto autora jsou nejčastějšími typy přeshraničních struktur:

1. Euroregiony (a podobné struktury v severských zemích)

2. Pracovní společenství (a podobná sdružení)

3. Různé institucionální organizace

3.3 Mezinárodní smlouvy přeshraniční spolupráce

Mezinárodní smlouvy o přeshraniční spolupráci poskytují rámec pro veřejné i soukromé organizace. „*Různé typy mezinárodních smluv, konvencí a dohod se tak staly podporou v mnoha oblastech přeshraniční spolupráce na místní, meziregionální, mezivládní a nadnárodní úrovni*“ (Netolický, 2007). V Evropě bylo od 60. let uzavřeno mnoho smluv a dohod týkající se spolupráce různého zaměření a lokální působnosti (tamtéž). Důvodem těchto dohod, konvencí a úmluv je především legislativní a právní nejednotnost sousedních zemí zabraňující rozvoj přeshraniční spolupráce. V současnosti existuje několik aktivit podporující přeshraniční spolupráci a přeshraniční struktury, které pro usnadnění spolupráce na úrovni projektů vycházejí z nástrojů evropského nebo národního práva (např. Evropské hospodářské zájmové sdružení nebo Veřejné zájmové sdružení) (Wilam, 2004).

3.3.1 Multilaterální smlouvy

Multilaterální smlouvy jsou jedny z nejdůležitějších a dlouhodobě vytvářejí rámec nástrojů pro přeshraniční spolupráci. Jednou z prvních multilaterálních dohod byla **Helsingforská smlouva** podepsána v roce 1962. Smlouva stanovila právní základ přeshraniční spolupráce mezi severskými zeměmi (Verheugen, Barnier a kol. , 2016), ve které se severské země zavazují ke spolupráci v oblastech práva, kultury, sociálně-ekonomických otázek, technické infrastruktury a také životního prostředí (Netolický, 2007).

Významnou smlouvou z roku 1981 byla **Madridská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo orgány**, pomocí které poskytla Rada Evropy rámec hlavním smlouvám pro přeshraniční spolupráci (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). Smlouva byla podepsána roku 1980 v Madridu 20 členskými zeměmi Rady Evropy. Smluvní strany se v Úmluvě na základě své národní legislativy zavazují k podpoře přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími a úřady a zároveň k odstraňování právních, správních a technických překážek, jenž by tyto aktivity mohly omezovat. Pro přeshraniční spolupráci upravenou pro potřeby regionálních a místních orgánů slouží vzorové smlouvy a dohody obsažené v dodatku Úmluvy (tamtéž). Celkem je v dodatku zahrnuto pět modelů *mezistátních dohod* pro podporu přeshraniční spolupráce a šest *rámcových dohod* týkajících se smluv, dohod a statutů mezi místními orgány, přičemž se v nich zohledňují různé stupně centralizace a rozdíly ve správních strukturách zúčastněných států (Netolický, 2007). Podle Dočkala a kol. (2005) však nelze význam Madridské úmluvy

přeceňovat, neboť obsahuje některé právní nedostatky. I proto byl ve Štrasburku 9.11.1995 podepsán *dodatkový protokol k Madridské úmluvě*, jenž přinesl více smluvní volnosti. Územní společenství smluvních států dostala nové možnosti v uzavírání dohod o přeshraniční spolupráci, které byly nyní právně více ukotveny. Dodatek dále umožnil, že aktéry přeshraniční spolupráce nemusely být pouze územní společenství (např. obce, kraje), ale i orgány, jenž mohly být jak veřejnoprávní právnickou osobou, tak právnickou osobou soukromoprávní (tamtéž). Dne 1.12.1998 začal platit další *dodatkový protokol k Madridské úmluvě* (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). Tento dodatkový protokol umožňuje přeshraniční spolupráci i na územní společenství, která spolu geograficky nesousedí (Dočkal a kol. , 2005). Dále podporuje zřizování stálých institucí pro přeshraniční spolupráci, a to s veřejnoprávním nebo se soukromoprávním charakterem a s právně závaznými rozhodovacími pravomocemi (Verheugen, Barnier a kol. , 2016).

3.3.2 Bilaterální a trilaterální smlouvy

Madridská rámcová úmluva se stala podnětem k uzavření tzv. *bilaterálních a trilaterálních smluv* (Netolický, 2007). Tyto smlouvy poskytují regionálním orgánům možnost přeshraniční spolupráce v rámci smluv a protokolů mezi státními orgány. Tento typ spolupráce se realizuje v mezistátních komisích⁴, jež se zaměřují na monitoring plánování v různých činnostech, operují v různých geografických oblastech a obecně přispívají ke spolupráci v oblasti územního plánování nebo v dalších jiných oblastech spolupráce (Wilam, 2004).

Za příklady těchto smluv lze uvést **Konvenci Beneluxu** (Benelux Convention) zahrnující země Beneluxu, která vstoupila v platnost v r. 1991. **Německo-holandskou přeshraniční smlouvu** platnou od r. 1993 nebo **Vídeňskou dohodu mezi Itálií a Rakouskem** platnou od r. 1995 (Netolický, 2007).

3.4 Iniciativy a programy EU na podporu přeshraniční spolupráce

Problémy v pohraničí se při integraci Evropy ukazovaly být natolik zásadní, že si Evropská unie uvědomovala nutnost tyto problémy řešit (Wilam, 2004). Evropská unie proto od 90. let finančně podporuje přeshraniční spolupráci prostřednictvím iniciativ, programů a projektů. Prvním nástrojem podpory této spolupráce byla iniciativa **Společenství Interreg**, která od

---

⁴ Mezistátní komise byly Radou Evropy postupně zakládány od 60. a 70. let nejprve podél hranic v západní Evropě, od 90. let také při hranicích ve střední a východní Evropě. Jejich cílem je obecně zlepšit přeshraniční spolupráci v oblasti prostorového plánování a v dalších na nich navazujících výstupech (Wilam, 2004).

roku 1990 podporuje příhraniční regiony EU. Za účelem zesílit spolupráci a podpořit integraci v zemích střední a východní Evropy založila EU v roce 1994 program **Phare CBC**. Iniciativy Interreg a Phare CBC se v průběhu 90. let rozvinuly a v letech 2000-2006 podporovaly řadu významných programů (Verheugen, Barnier a kol. , 2016).

Mezi další nástroje EU podporující přeshraniční spolupráci patří projekty **Tacis CBC**, který je zaměřen na příhraniční regiony v zemích bývalého Sovětského svazu. Dále **Meda** podporující nečlenské země ve Středomoří a **CARDS** realizující nové programy na podporu spolupráce v západních zemích Balkánu (tamtéž).

3.4.1 Iniciativa Interreg

*Iniciativa Společenství Interreg se rozběhla v roce 1990 se zaměřením na přeshraniční spolupráci v rámci podpory územní spolupráce v členských zemích EU (Centrum pro regionální rozvoj ČR, 2009). Tato iniciativa probíhala ve třech etapách. První etapa pod názvem **Interreg I** probíhající v letech 1991-1993 podporovala 31 operačních programů na vnitřních i vnějších hranicích EU. Iniciativa rovněž podporovala projekty v zaostalých regionech Cíle 1 a v „základních“ regionech EU (Wilam, 2004).*

Evropská rada navázala na úspěch iniciativy Interreg I a přeshraniční spolupráci stanovila za prioritní pro iniciativu **Interreg II** v období let 1994-1999. Iniciativa Interreg II zahrnovala tyto tři oblasti: (Verheugen, Barnier a kol. , 2016).

- **Interreg IIA** představovala hlavní oblast zaměřenou na přeshraniční spolupráci.
- **Interreg IIB** kladl za cíl dokončit výstavbu vybraných energetických sítí
- **Interreg IIC** se zaměřil na nadnárodní činnosti v prostorovém plánování a dalších oblastech

„V rámci iniciativy Interreg IIA bylo podáno a schváleno 59 operačních programů“ (Verheugen, Barnier a kol. , 2016). Těmto operačním programům byla poskytnuta nejvyšší finanční pomoc ze všech iniciativ Společenství, a to ve výši 2,6 miliard EUR. Přičemž v průběhu 90. let činila celková dotace na přeshraniční spolupráci v rámci Interreg přibližně 6,5 miliard. Do iniciativy Interreg IIA byly poprvé zahrnuty všechny příhraniční regiony podél vnitřních i vnějších hranic EU (tamtéž).

Třetí etapa iniciativa Interreg III probíhající v období let 2000-2006 byla zároveň poslední etapou, avšak nejrozsáhlejší iniciativou Společenství pod záštitou Strukturálních fondů EU. Program zahrnoval následující tři oblasti (Wilam, 2004):

- *Oblast A se týkala přeshraniční spolupráce pokračováním programů Interreg I a IIA*
- *Oblast B nadnárodní spolupráce rozšířením programu Interreg 2C*
- *Oblast C meziregionální spolupráce jakožto nová oblast rozšíření prostoru pro spolupráci (Verheugen, Barnier a kol. , 2016)*

V období mezi lety 2007-2013 byla Iniciativa Společenství Interreg nahrazena programy 3. cíle regionální politiky - **Evropská územní spolupráce** podporující meziregionální, nadnárodní a přeshraniční spolupráci prostřednictvím jednotlivých operačních programů (operační programy přeshraniční spolupráce, OP Meziregionální Spolupráce, OP Nadnárodní spolupráce a Síťové operační programy ESPON 2013 a INTERACT 2) (MMR ČR, 2012). Rovněž pro současné programovací období 2014-2020 probíhají programy přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce, které navazují na operační programy z předešlého období. Nicméně právě probíhající období v porovnání s předešlým obdobím doznalo několik změn v systému čerpání z evropských fondů. Tyto změny se dotkly probíhajících programů jak na evropské, tak na české úrovni (tamtéž).

3.4.2 Předvstupní program PHARE

Program Phare vznikl již v prosinci 1989 po pádu socialistického bloku a původně byl určen pouze pro Polsko a Maďarsko. Postupně se však participovaly i další přistupující země čerpající z programu Phare a do roku 1996 do přistoupilo 13 zemí (včetně tehdejší ČSFR). Cílem tohoto programu bylo pomocí financovaných projektů překonat hospodářské a politické rozdíly mezi zeměmi bývalého východního bloku a západní Evropy, tedy zeměmi EU (Netolický, 2007). Zpočátku byl přístup založen na požadavcích a potřebách jednotlivých zemí střední a východní Evropy. Avšak reformou systému poskytování finanční a technické pomoci Phare v roce 1997 se dosavadní přístup změnil v přípravu kandidátských zemí na členství v EU. Od roku 1998 se tedy oblast zaměření mění na podporu plnění stanovených podmínek nutných pro vstup do EU (MMR ČR, 2012). Prostředky Phare se neposkytují jako

půjčky, ale jako granty⁵. Nejsou-li poskytnuté finance použity do stanoveného termínu na ten účel, pro který byly určeny, vyžaduje se jejich navrácení. Dále se v programu Phare uplatňuje princip doplňkovosti. To znamená, že příslušné dotace EU by měly výdaje ze státního rozpočtu v příslušné oblasti jen doplňovat (Netolický, 2007).

Podle autora (Netolický, 2007) jsou v rámci Phare podporovány tři základní formy programů, a to:

- 1.) *Národní programy*
- 2.) *Mezinárodní programy*
- 3.) *Programy přeshraniční spolupráce* – (Phare CBC⁶) tyto programy připravují na účast v iniciativě Společenství Interreg III (MMR ČR, 2012). Cílem těchto programů bylo nejprve posílit socioekonomický rozvoj v příhraničních regionech v zemích sousedících se zeměmi EU. Posléze byla rozšířena možnost čerpat z těchto prostředků také v příhraničních regionech mezi zeměmi kandidujícími do EU (Netolický, 2007).

3.5 Formování přeshraniční spolupráce v ČR v průběhu 90. let

Česká republika, tak jako další země střední Evropy, prošla na začátku 90. let řadou společensko-politických a hospodářsko-sociálních změn. Tyto transformační procesy se promítly ve všech sférách každodenního života a otevřely nové možnosti a výzvy při začleňování se do západoevropských integračních struktur. V tomto směru byly nejvíce zasaženy příhraniční oblasti, jež byly doposud vlivem nepropustnosti hranic před sousedními státy izolovány. Vlivem nových událostí však dochází k postupnému odstraňování bariérových hranic a příhraniční oblasti se stávají více exponovanými vůči stimulům ze sousedních zemí a dostávají tak nové impulsy pro svůj sociální a ekonomický rozvoj (Wilam, 2004). Rozvoj příhraničním regionů je zesílen především s rozvojem přeshraniční spolupráce.

Důležitým aspektem při formování přeshraniční spolupráce v našich podmínkách byly mimo jiné demokratizační procesy, s nimiž souvisela reforma veřejné správy a územní samosprávy (Kadeřábková *in* Peková, Zapletalová a kol. , 2005). Přestože na regionální a místní úrovni scházely potřebné nástroje pro přeshraniční spolupráci a chyběly zde také praktické zkušenosti s její realizací (Wilam, 2004), posilováním územní samosprávy se mohli občané větší mírou podílet na řízení veřejných záležitostí, což se také dotýká rozvoje

---

⁵ Finanční prostředky EU na projekty a činnosti.

⁶ Více v kapitole Historie přeshraniční spolupráce v ČR.

přeshraniční spolupráce. (Kadeřábková *in* Peková, Zapletalová a kol. , 2005). To mělo zásadní význam i z toho pohledu, že centrální orgány se spíše než možnostem přeshraniční spolupráce věnovaly otázkám změny politicko-ekonomického systému a problémy regionálního rozvoje se stavěly do ústraní. Navíc regionální politika ČR se v první řadě zaměřila na podporu strukturálně postižených a hospodářsky slabých regionů (Wilam, 2004). Další vliv na utváření přeshraniční spolupráce jsou určitá specifika vykazující jednotlivé příhraniční regiony, jež jsou charakteristické hospodářskými, sociálními a kulturními zvláštnostmi a společně ovlivňují dynamiku jejich vývoje (Kadeřábková *in* Peková, Zapletalová a kol. , 2005). Více o českém pohraničí v kapitole 5.

Prvními příhraničními regiony, které se rozhodly řešit své místní problémy vlastní aktivitou a spoluprací se zahraničními partnery, byly regiony při hranicích s Bavorskem a posléze se Saskem a Rakouskem. Roli v tom sehrál nejen přímý kontakt s ekonomicky silným partnerem na druhé straně hranice, ale také angažovanost Německa a Rakouska k přeshraniční spolupráci a jejich evropské know-how v oblasti řešení pohraničních problémů, které se od nich dostávalo. Výsledkem přeshraničních kontaktů bylo zřizování euroregionů jako jeden z nejčastějších typů přeshraničních struktur na našem území (Wilam, 2004).

3.5.1 Podpůrné programy přeshraniční spolupráce v ČR

Na Českou republiku jakožto na jednu z kandidujících zemí usilujících o členství EU se vztahoval program přeshraniční spolupráce **CBC Phare (Phare Cross Border)**. Ten byl zahájen na základě usnesení Evropského parlamentu v roce 1994 na posílení přeshraniční spolupráce v oblastech s vnější hranicí EU (Dočkal a kol., 2005) a zaměřil se na pomoc příhraničním regionům při překonávání specifických problémů jejich rozvoje. V rámci tohoto programu byly nejvíce podporovány investiční projekty do místní infrastruktury, na jejichž realizaci dohlížel *Společný koordinační výbor* tvořen zástupci sousedících zemí (MMR ČR, 2012). Jedním z hlavních cílů bylo připravit kandidátské země na čerpání finančních prostředků ze Strukturálních fondů, tedy na následný přechod z tohoto nástroje k realizaci Iniciativy Interreg (Dočkal a kol., 2005). Mezi další cíle patřilo:

- *posilování konkurenceschopnosti českých podniků a celkové oživování hospodářství na obou stranách hranice*
- *překonávání problémů zatěžujících regiony na obou stranách hranice (např. znečišťování životního prostředí a nedostatečná infrastruktura)*

- *snižování periferního charakteru těchto oblastí a tím zvyšování životní úrovně obyvatel*
- *prohlubování spolupráce mezi občany hraničních regionů* (MMR ČR, 2012)

Výše uvedené cíle jsou po vstupu do Evropské unie 1. 5. 2004 naplňovány v rámci Iniciativy Společenství Interreg IIIA (MMR ČR, 2012). Od roku 1994 se program vztahoval nejprve na česko-německou hranici, od roku 1995 na česko-rakouskou hranici. Od téhož roku se z prostředků Phare CBC začaly realizovat trilaterální programy na česko-německo-polské a česko-rakousko-slovenské hranici. Oblasti při česko-polských a česko-slovenských hranicích vstoupily do programu současně v roce 1999 (Netolický, 2007.). Program Phare byl ukončen k 30. 11. 2006, kdy z tohoto programu proběhlo poslední čerpání finančních prostředků. Podle ministerstva financí čerpala ČR podporu z Phare úspěšně. Z Národních programů Phare se využilo téměř 90 % z celkových finančních prostředků určených pro ČR. V rámci programu Phare – Přeshraniční spolupráce bylo vyčerpáno téměř 95 % finančních prostředků (mfcr.cz, 2013).

Vstupem České republiky do EU se naše příhraniční oblasti stávají příjemci prostředků z **Iniciativy Společenství** (mfcr.cz, 2013) všech čtyř iniciativ v rámci Iniciativy Společenství (Urban, Leader, Equal a Interreg) se ve zkráceném programovém období 2004-2006 realizovaly v ČR pouze dvě, a to EQUAL a **Interreg III** (Dočkal a kol., 2005). V tomto prvním programovacím období 2004-2006 se vzhledem k výši poskytnutých finančních prostředků (68, 7 mil. EUR) zařadil Interreg mezi nejvýznamnější programy Iniciativy Společenství (Reissová *in* Zich, 2008). Nejprve však byla potřeba před vstupem ČR do EU zkoordinovat Interreg s programem Phare na základě společného programového dokumentu, jenž obsahově vymezil oblasti a podmínky přeshraniční spolupráce (tamtéž). Poněvadž tyto oba nástroje EU fungovaly podle odlišných směrnic (Wilam, 2004). Posléze byly pro jednotlivé příhraniční oblasti do konce r. 2006 určeny projekty z programu Interreg IIIA, týkající se přeshraniční spolupráce. Jednalo se o Interreg IIIA ČR-Bavorsko, Interreg IIIA ČR-Polsko, Interreg IIIA ČR-Rakousko, Interreg IIIA ČR-Sasko a Interreg IIIA ČR-Slovensko (Reissová *in* Zich, 2008). Programy v tomto období byly spolufinancovány z fondů Evropské unie částku 100,8 mil. EUR (MMR ČR, 2012)

V období 2007-2013 čerpala Česká republika prostředky v rámci cíle **Evropské územní spolupráce** z devíti operačních programů (MMR ČR, 2012). Operační programy **přeshraniční spolupráce** se týkaly příhraničních regionů NUTS 3, které sousedily s regiony

jiného členského státu. Operační program **Meziregionální spolupráce** byl určen pro všechny členské státy EU spolu s Norskem a Švýcarskem. Operační program **Nadnárodní spolupráce**, podle něhož byla EU rozdělena, se týkal jednotlivých rozdělených zón, přičemž ČR patřila do zóny Střední Evropa. Dalšími OP byly dva síťové programy, a to **ESPO 2013** a **INTERACT II** (Reissová *in* Zich, 2008). České republice na cíl Evropská územní spolupráce připadlo celkem 0,39 miliard EUR a financoval jej ERDF⁷ (MMR ČR, 2012).

V současném probíhajícím období 2014-2020 navázaly na jednotlivé operační programy přeshraniční spolupráce z předešlého období rovněž programy přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce. Tyto nové programy jsou spolufinancovány z ESIF⁸.

4 Euroregiony

4.1 Definice

V předchozí kapitole 3 se uvádí, že euroregiony tvoří jednu z forem přeshraniční spolupráce v Evropě. Ovšem vymezení pojmu euroregion je nejednoznačné, neboť přeshraniční struktury jsou v evropských podmínkách z důvodů struktury organizace, právní formy atd. velmi rozmanité (Netolický, 2007). Krbová a kol. (2005) uvádí: „*Euroregiony jsou nadnárodním typem zájmového sdružení právnických osob. Jeho členy jsou nejen obce a města, ale celá řada významných organizací, firem a institucí z regionu, které na základě dobrovolnosti spolupracují v takto vzniklé struktuře*“. Kašparová, Půček a kol. (2009) z MMR formulují euroregion následovně: „*Euroregion je funkční územní celek, který vzniká na základě vzájemné dohody příhraničních regionů dvou nebo více zemí, funguje na základě vlastních stanov a pracuje na principu dobrovolnosti*“. Ze zahraničních vod lze zmínit J. Gabbeho⁹ a kol. (2000), který euroregiony chápe jako „*demokraticky organizované instituce*“, zaměřené na přeshraniční spolupráci. Přičemž tvoří základnu pro zpracování strategií, koncepcí, projektů a pro organizování a řešení aktivit, jež přesahují státní hranice. Dále autor pro organizaci euroregionu uvádí tyto obecné znaky:

---

⁷ Evropský fond pro regionální rozvoj.

⁸ Evropské strukturální a investiční fondy.

⁹ Generální tajemník AEER. (zdroj: <http://www.aeer.eu/en/profile/history.php>)

- *sdružení regionálních a místních institucí na obou stranách hranice*
- *přeshraniční organizace s trvalým sekretariátem a s vlastními finančními prostředky*
- *na základě soukromého práva je založen na účelových národních svazech nebo nadacích na obou stranách hranice podle příslušného platného veřejného práva*
- *na základě veřejného práva je založen na mezinárodních smlouvách upravující členství oblastních institucí.*

Jak již bylo zmíněno, euroregiony (nebo *euregia*) nejsou z pohledu právní formy, organizace a kompetencí jednotné, přesto se shodují v některých bodech, a to: (Gabbe a kol. , 2000)

- *jsou stále*
- *mají vlastní identitu oddělenou od svých členů*
- *mají vlastní správní, technické i finanční zdroje*
- *mají vlastní vnitřní a rozhodovací pravomoci.*

4.2 Principy a zásady fungování euroregionů

Základní zásady a principy způsobu práce charakteristické pro většinu euroregionů jsou stručně shrnuty v následujících bodech:

- *strategická spolupráce zaměřená na dlouhodobější rozvoj, nikoliv opatření orientovaná na jeden případ,*
- *zásadně přeshraniční, nikoliv nadnárodní příhraniční region,*
- *žádná nová správní úroveň,*
- *centrum všech přeshraničních vazeb: občané, politici, instituce, hospodářství, sociální partneři, kulturní podniky apod.,*
- *úroveň sloužící k vyrovnání rozdílných struktur a kompetencí na obou stranách hranice, jakožto i z psychologického hlediska,*
- *partnerská spolupráce jak vertikálně (Evropa, stát, region, místně) na obou stranách hranice, tak také horizontálně nad rámec hranic,*

- realizace přeshraničních rozhodnutí na národní úrovni podle postupů platných na příslušné straně hranice (zamezení kompetenčním a strukturním konfliktům),
- přeshraniční účast politiků, občanů, institucí a sociálních partnerů na programech, projektech a rozhodovacích procesech
- vlastní iniciativa a použití vlastních prostředků coby předpoklad pro podporu z třetí strany (Gabbe a kol. *in* Netolický, 2007)

4.3 Charakteristika euroregionů

4.3.1 Organizační struktura

Z hlediska organizační struktury má euroregion svůj úřad, přičemž zastoupení členů v řídicím orgánu spočívá na dohodě. Vrcholným orgánem je valná hromada (sněm nebo kongres – názvy se mezi euroregiony liší), jež rozhoduje především o finančním hospodaření, výši členských příspěvků, rozpočtu atd. Mezi další orgány patří rada sdružení, předsednictvo rady sdružení, sekretariát, pracovní skupiny a kontrolní komise (názvy se opět mohou mezi euroregiony lišit) (Zapletalová a kol. *in* Peková, Zapletalová a kol. , 2005).

4.3.2 Finanční zdroje

Činnost euroregionů je financována vlastními zdroji, které tvoří (Peková *in* Peková, Zapletalová a kol. , 2005):

- *roční příspěvek (tvořen výší příspěvků členských měst a obcí přepočtených na 1 obyvatele),*
- *vkłady spolků, organizací, podnikatelských subjektů a institucí,*
- *výnosy z publicistické, vydavatelské a jiné činnosti sdružení,*
- *přijaté dobrovolné dary a podpory,*
- *dotace nadnárodních organizací, dotace z veřejných rozpočtů.*

Hlavní příjem většiny euroregionů v ČR představují roční příspěvky od svých členských měst, obcí a institucí, dále vzhledem ke spolupráci s kraji od roku 2001 také z rozpočtu krajů.

Struktura příjmů a objem rozpočtů euroregionů neumožňuje, aby významněji spolufinancovaly rozvojové projekty (tamtéž).

4.3.3 Aktivity euroregionů

Významnou měrou se podílejí na zajištění poradenské činnosti. Jedná se o konzultační poradenství, dále o spolupráci s regionálním výborem pro výběr projektů daného programu, o možnou spolupráci s regionální rozvojovou agenturou při realizaci projektů a také o spoluúčast na přípravu celostátních programů. Činnost euroregionů přináší územní samosprávě a institucím podporu a možnosti získávání zkušeností při vzájemné spolupráci, pomoc při přípravě a realizaci projektů financovaných z EU, při hledání kontaktů s přeshraničními partnery apod. To vše se snahou přispívat k odstraňování rozdílů mezi přeshraničními regiony (Peková *in* Peková, Zapletalová kol. , 2005). Jejich činnost se dotýká kulturních, sociálních, hospodářských a infrastrukturních oblastí každodenního života občanů za účelem vytvářet podmínky pro ekonomickou prosperitu a zkvalitnění životní úrovně obyvatel na daném území. Euroregiony také informují své členy o možnostech získávání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU (dříve např. v rámci Phare CBC). V neposlední řadě se zaměřují i na spolupráci s nevládními neziskovými organizacemi soukromoprávními. Součástí aktivit euroregionů je i propagace jejich činnosti na veřejnosti (Peková *in* Zapletalová kol. , 2005).

4.4 Vznik a vývoj euroregionů

4.4.1 V evropském měřítku

Historie euroregionů sahá do oblastí na rozhraní Nizozemska a Německa po druhé světové válce, kde se začaly formovat první zárodky přeshraniční spolupráce. Proto zde v roce 1958 vznikla vůbec nejstarší struktura přeshraniční spolupráce v Evropě – EUROREGIO (od tohoto termínu je odvozen obecnější název - euroregion). V průběhu 60. a 70. let se začaly euroregiony utvářet především na hranicích Německa se sousedními západoevropskými státy a ve skandinávských státech (Branda, cit. 2.5.2016). Přeshraniční struktury ve skandinávských oblastech nejsou s euroregiony zcela totožné, ale vykazují s nimi značnou podobnost

(Valášková *in* Peková, Zapletalová a kol. , 2005). Posléze vznikaly euroregiony mezi Spojeným královstvím a Irskem a rovněž ve Francii, kde proběhl jejich největší nárůst v 80. letech. Od roku 1958 do 90. let je v Evropě zaznamenáno přes 30 euroregionů a jim podobných struktur. Další významný nárůst euroregionů souvisel s politickými změnami na počátku 90. let, kdy vznikaly nejprve na nových vnějších hranicích EU, a to zejména na hranicích Německa a Rakouska a pobaltských státech. V současné době se euroregiony vyskytují především vlivem prostupující evropské integrace na všech vnitřních i vnějších hranicích EU (Branda, cit. 2.5.2016).

4.4.2 Na území ČR

Do 90. let byl pojem „euroregion“ na našem území pro mnohé neznámý. Souviselo to s již zmíněnými politickými okolnostmi před rokem 1989, kdy téma přeshraniční spolupráce bylo tabu. Po společensko-politických změnách v 90. letech se však začaly objevovat tendence utvářet přeshraniční regiony euroregionálního charakteru (Netolický, 2007). Impulsem zakládání euroregionů byla reakce na nové podmínky s vidinou „*zkratky do Evropy*“, i proto se nejprve zakládaly na hranicích s Německem, které tehdy bylo jediným členem EU ze sousedních států (Jeřábek a kol. , 2005), a to po vzoru euroregionů na vnitřních hranicích EU (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004). Dalšími stimuly byly několikaleté zkušenosti s touto formou spolupráce v evropských zemích, iniciativa samotné EU, Deklarace Rady Evropy o pohraniční a hraniční spolupráci v Evropě z roku 1989 a také v rámci programu Evropské komise projekt *Ouverture* na podporu spolupráce mezi regiony, městy a jinými organizacemi v EU a subjekty ze střední a východní Evropy (Pešek, Jirousková *in* Peková, Zapletalová a kol. 2005). Nicméně rozvoji těchto přeshraničních struktur bránila tehdejší nejasná legislativa ohledně přeshraniční spolupráce na municipální úrovni, z tohoto pohledu bylo zásadní přijetí zejména Zákona o obcích spolu s jeho úpravami či dodatky. A v neposlední řadě také odmítavý postoj vůči přeshraniční spolupráci ze strany politických představitelů (Netolický, 2007).

Tyto překážky se do jisté míry podařilo postupně v průběhu 90. let překonat a mohlo se tak začít se zakládáním euroregionů. První euroregiony na česko-německé hranici vznikaly v letech 1991-1993. Během let 1996-1998 vznikaly na česko-polské hranici a v letech 1999-2002 pak i na česko-slovenské a česko-rakouské hranici. V současnosti Českou republiku pokrývá celkem 13 euroregionů (Branda, cit.2.5.2016).

4.5 České Euroregiony v evropských programech přeshraniční spolupráce ČR

V České republice patří euroregiony k nejdůležitějším strukturám v rozvoji přeshraniční spolupráce a rovněž plnily významnou roli v podpůrných programech EU (Phare CBC, Interreg IIIA a operační programy přeshraniční spolupráce cíle EÚS). Euroregiony byly do programu Phare CBC zapojeny od prvopočátku. V prvních programech Phare CBC měly euroregiony úlohu administrátora Fondu malých projektů (dále FMP)¹⁰. Od roku 1997 působily euroregiony v roli tzv. Sekretariátů pro výběr projektů. Administraci fondů pak vykonávaly rozvojové agentury. Od roku 2000, kdy začalo nové programovací období, se administrace FMP ujaly nově zřízené regionální pobočky CCR¹¹. Avšak objevovaly se střety zájmů, jež přetrvávaly až do konce programu Phare CBC. V rámci programů iniciativy INTERREG IIIA působily euroregiony v řídicím výboru, což jim umožňovalo rozhodovat o velkých projektech. Dále si podávaly žádosti na správu FMP, popřípadě na administraci FMP a rovněž podávaly žádosti o velké projekty v jiných oblastech než FMP. Přejedáním z Phare CBC na Interreg IIIA dostaly euroregiony zpět funkci spravovat Fond malých projektů. Většina euroregionů se rozhodla FMP i administrovat, čímž významným způsobem posílily své postavení v přeshraniční spolupráci. Další zásadní změnou byla možnost opět podávat do FMP vlastní projekty. V rámci cíle EÚS zastupují euroregiony Monitorovací výbor, tedy jejich postavení je podobné jako tomu bylo u Interregu IIIA. Taktéž jako v předešlém období podávají projekty na správu a většinou i na administraci FMP. V rámci FMP měly euroregiony ponechanou volnost v nastavení pravidel (Branda, cit. 2.5.2016).

5 Charakter českého pohraničí

České pohraničí, až na pár výjimek svých jednotlivých částí v minulosti, není a nebylo specifiky homogenním. Charakter pohraničí se vykazuje značnou diferencovaností, což je výsledkem odlišného vývoje jeho jednotlivých úseků. Na tento vývoj měly vliv kromě geografické polohy a funkce území především „historická klima“, tedy historický vývoj

---

¹⁰ „Fond mikroprojektů (na česko-polské a česko-slovenské hranici) a Dispoziční fond (na česko-rakouské a česko-bavorské hranici) byl de facto pokračováním obdobné fondové podpory jakou byl Společný fond malých projektů (SFMP) v rámci PHARE CBC. Fondy se od sebe navzájem lišily především z hlediska způsobu administrace a vymezení vhodných aktivit“ (Branda, 2016).

¹¹ Centrum pro regionální rozvoj.

vztahů se sousedním regionem (Jeřábek a kol. , 2004). Zpravidla se české pohraničí člení na *česko-bavorské, česko-saské, česko-rakouské, česko-polské a česko-slovenské*.

V současnosti největší pozornost zaujímá *česko-německé* pohraničí. Z původně periferní a uzavřené oblasti s nedokonalou infrastrukturou. se stává oblast s nově zprostředkující funkcí. To se projevuje v transferu technologií, kapitálu a některých kulturních vložek nejprve pohraniční a posléze i vnitrozemím. Ovšem dochází k synergickému působení změn vyvolaných transformačními procesy, kdy změny probíhají mnohdy nerovnoměrně, což může vést i k prohlubování nerovností a k následnému posílení územní diferenciace. I proto se zvláště vyčleňuje *česko-bavorské a česko-saské* pohraničí. Iniciativa vzhledem k míře vlivů a změnám v česko-německém pohraničí je kladena jednoznačně ekonomicky vyspělejší německé straně (Jeřábek a kol. , 2004).

Na *česko-rakouském* pohraničí je situace obdobná, jako v případě česko-německého pohraničí. Nicméně rozdíl je v životní úrovni a ekonomickou úrovni venkova Německa a Rakouska. Navíc po obou stranách hranice se jedná o periferní oblasti. Výhodná poloha oblasti je však mezi Brnem a Vídní a částečně také mezi Českými Budějovicemi a Lincem (Jeřábek a kol. , 2004).

Situace v *česko-polském* pohraničí je specifická vzhledem k historickým souvislostem. V současné době lze v této oblasti vyzorovat tři odlišně se vyvíjející regiony, krkonošsko-jizerský, orlický region a oblast českého Slezska. Posledně zmiňovaná oblast je charakteristická jednak s historicko-národnostními nesrovnalostmi (viz těšínské Slezsko) spojená s československo-polskou rivalitou, ale také globálními problémy souvisejícími se změnou ekonomicko-geografického postavení Ostravska v rámci republiky (Jeřábek a kol. , 2004). *Česko-slovenské* pohraničí je vzhledem k tématu práce vyčleněno zvláště v následující podkapitole.

5.1 Česko-slovenské pohraničí

Charakter česko-slovenského pohraničí je podmíněn společným historickým vývojem obou národů, zejména v rámci společného státu. Přestože i tento úsek českého pohraničí lze na základě mírných diferenciací rozdělit na tři hlavní úseky, z pohledu ČR: severní část při Moravskoslezském kraji, střední při Zlínském kraji a jižní část při Jihomoravském kraji (Halás, 2005), vztahy mezi obyvatelstvem na česko-slovenském pomezí byly vždy intenzivní, podmíněné územní blízkostí, společnými historickými zkušenostmi, kulturními tradicemi a

jazykovou blízkostí. V neposlední řadě i v rámci ekonomických vazeb mezi sousedními oblastmi. Když 1.1.1993 došlo k rozdělení Československa a vznikly dvě samostatné republiky – ČR a SR, nejvíce se to dotklo obyvatel žijících právě při česko-slovenské hranici. Sliby, že i po rozdělení budou mezi republikami nadstandardní vztahy, uzavřou řadu dohod týkající se celní a měnové unie, o zaměstnávání občanů, o volném styku na občanský průkaz apod. se většinou splnily a platily po několik dalších let (kromě měnové unie). Avšak nelze to říct o nadstandardních politických vztazích mezi oběma republikami, které se v průběhu 90. let změnilo na standardní a na česko-slovenském pomezí se budoval standardní hraniční režim (Šrajerová *in* Petrucijová a kol. , 1999). Ba dokonce některé zdroje uvádí, že vzájemné politické vztahy byly spíše „*chladné*“ a to i z hlediska iniciativy navázat na přeshraniční spolupráci mezi v průběhu 90. let.

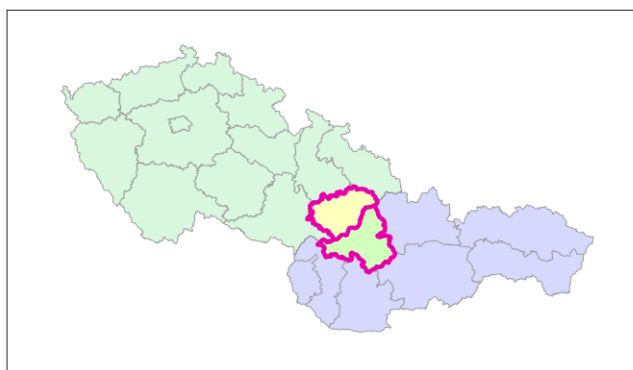
Ani po vzniku samostatných republik nedošlo k výraznému utlumení ekonomických a sociálních kontaktů (Jeřábek a kol. , 2004). Pořád na pomezí panovaly rodinné, osobní, turistické, obchodní, ekonomické a kulturní kontakty obyvatelstva. Příkladem budiž pracovní migrace a migrace studentů zejména ze SR do ČR apod. Dodnes na moravsko-slovenské hranici pokračují neformální střetnutí obyvatel z obou stran hranice. Příkladem je pravidelné střetávání Čechů s Slováků na Javořině, konané již od roku 1845 nebo také společné výstupy na Silvestra. Rovněž tradiční kopaničiarské slávnosti ve Starém Hrozenkově, kde se střetávají lidé z obou stran. Zmíněné kulturní akce jsou dokladem toho, že na přátelských vztazích se obecně na česko-slovenském pohraničí ani po vzniku státní hranice nic nezměnilo (Šrajerová *in* Petrucijová a kol. , 1999). Nicméně jak uvádí Halás (2005), i kdyby se mezi Čechy a Slováků vytvořily sebelepší vztahy a vazby, pořád to nemůže nahradit klíčový význam bývalého Československa.

Názory samotného obyvatelstva na život v moravsko-slovenském pohraničí jsou zachyceny a shrnuty prostřednictvím dotazníkového šetření v kapitole 7.

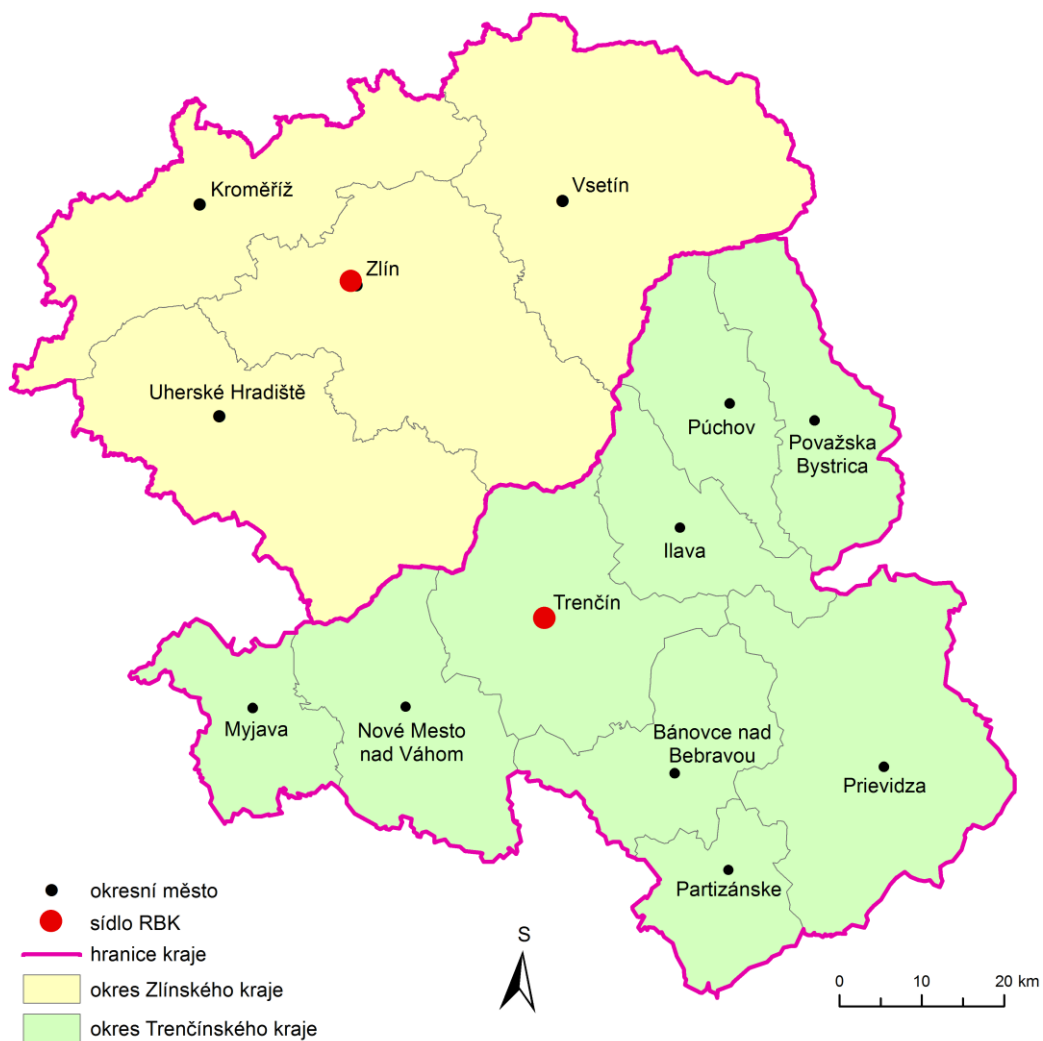
6 Euroregion Bílé-Biele Karpaty (ER-BBK)

6.1 Základní informace

Euroregion Bílé-Biele Karpaty (dále jen ER BBK nebo Euroregion) je přeshraniční regionální svazek ve východní části České republiky (ČR) a v severozápadní části Slovenské republiky (SR), rozprostírá se tedy na moravsko-slovenském pomezí. Územně je ER BBK totožný s vyššími územními celky na obou stranách hranice a zahrnuje území Trenčianského a Zlínského kraje. Rozloha euroregionu činí 8 465,5 km², z toho 3 963,5 km² připadá české části a 4 502 km² slovenské části. Délka společné hranice je 120 km, což představuje téměř polovinu z celkové délky česko-slovenské hranice. Nadmořská výška Euroregionu se pohybuje v rozmezí od 165 m n. m. (niva Dudváhu poblíž Hornej Stredy) do 1 346 m n. m. (Vtáčnik, nejvyšší vrchol území) (Lišková a kol. , 2011). Poněvadž euroregion nezasahuje na území třetího státu, jedná se o bilaterální euroregion. Členy sdružení tvoří subjekty ze tří sektorů – veřejné správy, podnikatelského sektoru a mimovládních organizací (erbbk.sk, 2016). Území se administrativně skládá celkem ze 13 okresů, z nichž jsou 4 okresy na české straně (Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín) a 9 okresů na straně slovenské (Bánovce nad Bebravou, Ilava, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Považská Bystrica, Prievidza, Púchov a Trenčín) (viz. Obr. 6), avšak Euroregion toto území nepokrývá souvisle. Celkem se v okresech nachází 580 obcí, z toho je 48 z nich se statutem města (RBK_2014-2020, 2016).

EUROREGION BÍLÉ KARPATY

Obr. 6: Administrativní členění Trenčianského a Zlínského kraje.

Zdroje: (ČSÚ, 2016), (slovak.statistics.sk, 2016), vlastní zpracování v ArcGis.

6.2 Fyzicko-geografická charakteristika

Členité území euroregionu spadá do oblasti Západních Karpat, ze západu ho obklopují Chřiby, z východu pak Povážský Inovec a Strážovské a Súľovské vrchy, přičemž osu území tvoří hraniční pásmo Bílých a Bielych Karpat. Území euroregionu je odvodňováno třemi hlavními toky - ze západní části Moravou, z centrální části Váhem s přítoky Vlára a Drietomica a z východní části Nitrou, do níž se vlévají Bebrava, Nitrica a Handlovka. V Euroregionu se rovněž najdou značné zásoby podzemních vod, zejména puklinovo-krasových. Podzemní vody zde mají kromě kvalitních pitných a termálních vod i významné zastoupení v minerálních vodách. Tyto zdejší vody jsou pro své léčivé účinky využívány také v lázeňství a do značné míry proslavily na české straně zejména lázně Luhačovice, Ostrožskou Novou Ves či Kostelec u Zlína a na slovenské straně lázně Trenčianské Teplice, Bojnice nebo Nimnice. Z flóry zde mají celoevropský význam jedinečné květnaté louky s výskytem vzácných a ohrožených druhů rostlin, které se nacházejí v centrální části ER-BBK. V celém pásmu Bílých a Bielych Karpat a jeho podhůří se vyskytují orchideje. K nejznámějším druhům patří např. vstavače nebo srstnatce. Žije zde i pestré společenstvo živočichů, jako divočáci, lišky, jeleni, kočka divoká, rys ostrovid či vydra říční. Spatřen tu byl i medvěd a v poslední době dokonce i vlk. V české části euroregionu se nachází dvě Chráněné krajinné oblasti (CHKO): Beskydy a Bílé Karpaty. Poslední zmiňované CHKO navíc patří mezi 6 biosférických rezervací UNESCO v ČR. Slovenskou část euroregionu pokrývá 5 Chráněných krajinných oblastí (CHKO), z nichž je největší co do rozlohy CHKO Biele Karpaty (Lišková a kol. , 2011).

6.3 Socioekonomická charakteristika

Podle autorů , kteří připravili program ER-BBK na programovací období 2014-2020, disponuje Euroregion výhodným polohovým potenciálem z hlediska vnitrostátního, středoevropského i evropského prostoru. Regionem procházejí důležité evropské trasy ve směrech severozápad-jihovýchod a rovněž se rozprostírá na trase významných přirozených spojnic Středozeří se střední a severní Evropou (RBK_2014-2020, 2016).

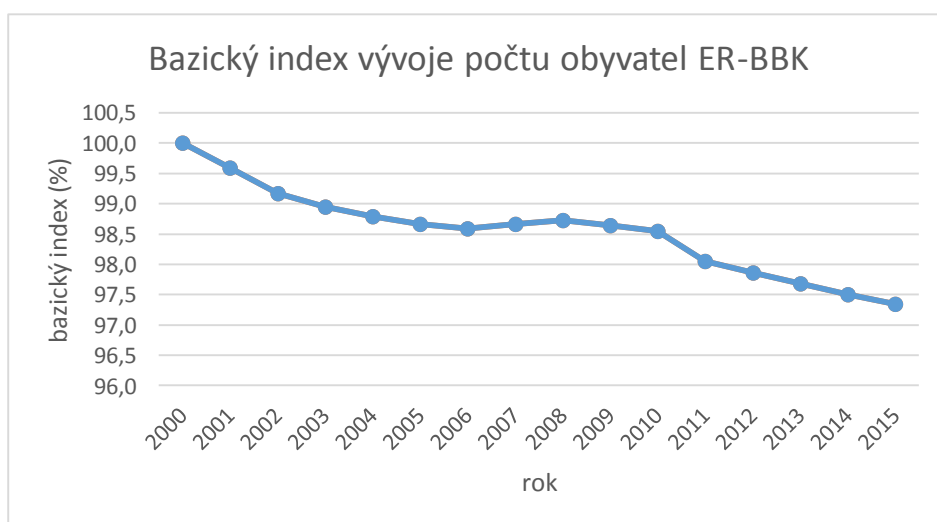
Co se týče počtu obyvatelstva v ER BBK, žilo zde 1 174 611 obyvatel (k 31.12.2015), z toho 584 676 v české a 589 935 v slovenské části (viz Tab. 1) V případě české části počet představuje 5,54 % podílu na celkovém počtu obyvatelstva ČR a slovenské části 10,87 % podílu z celkového počtu obyvatelstva SR. Vývoj počtu obyvatelstva Trenčianského a

Zlínského kraje má od roku 2000, kdy vznikl ER BBK sestupnou tendenci, což zachycuje Obr. 7 a Obr. 8, kde jsou pro oba kraje zachyceny bazický a řetězový index v letech 2000-2015. Hustota obyvatelstva obou krajů činí asi 131 obyv./km², resp. 147 obyv./km². V obou případech kraje převyšují své celorepublikové průměry. V rámci obou krajů mají nejvyšší hustotu okresy Zlín a Trenčín, naopak nejnižší slovenské okresy Myjava a Bánovce nad Bebravou (viz Obr. 9).

Tab. 1: Základní územní charakteristiky ER BBK.

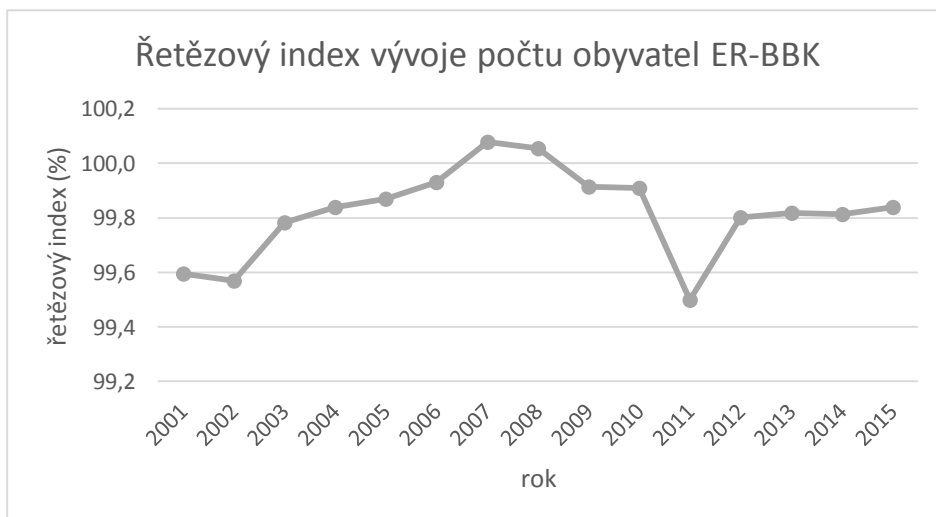
Území	Rozloha (km ²)	Podíl v Zájmovém území (%)	Počet obyvatel (k 31.12.2015)	Podíl v zájmovém území (%)
Česká část	3 963,5	46,8	584 676	49,8
Slovenská část	4 502,0	53,2	589 935	50,2
Celkem (ER-BBK)	8 465,5	100,0	1 174 611	100,0

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (štatistický urad SR, 2016)

Obr. 7: Bazický index.

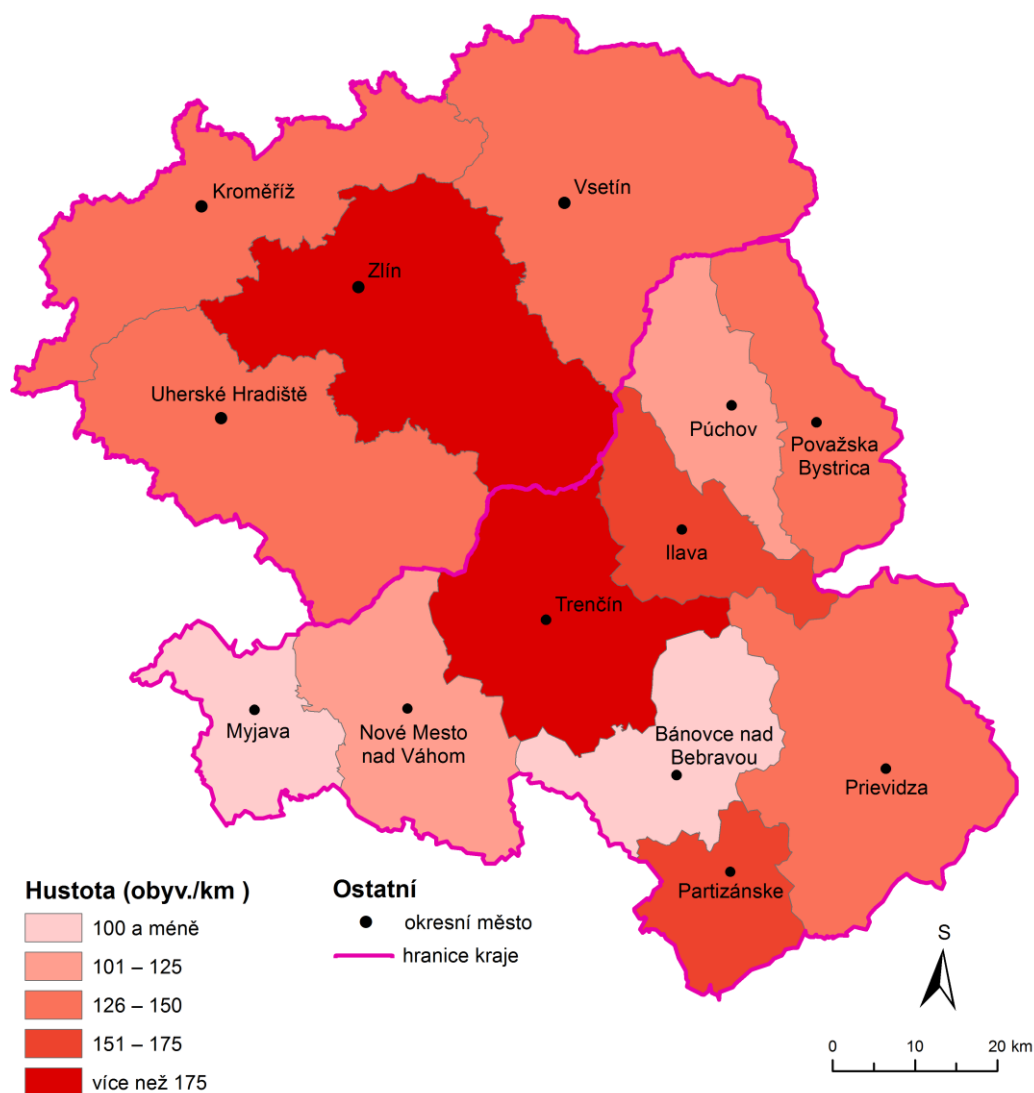
Zdroje:(ČSÚ, 2016) , (štatistický urad SR, 2016), vlastní zpracování.

Obr. 8: Řetězový index

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (štatistický urad SR, 2016), vlastní zpracování.

HUSTOTA ZALIDNĚNÍ V EUROREGIONU BÍLÉ KARPATY K 31. 12. 2015

Obr. 9: Hustota obyvatelstva v jednotlivých okresech

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (slovak.statistics.sk, 2016), vlastní zpracování.

Přirozený a migrační přírůstek v obou krajích a jednotlivých okresech je vyjádřen prostřednictvím Webbovy typologie na Obr. 10, přičemž údaje jsou k 31.12.2015. Webbova typologie je syntetická charakteristika stavu populace, která na základě přirozené a migrační

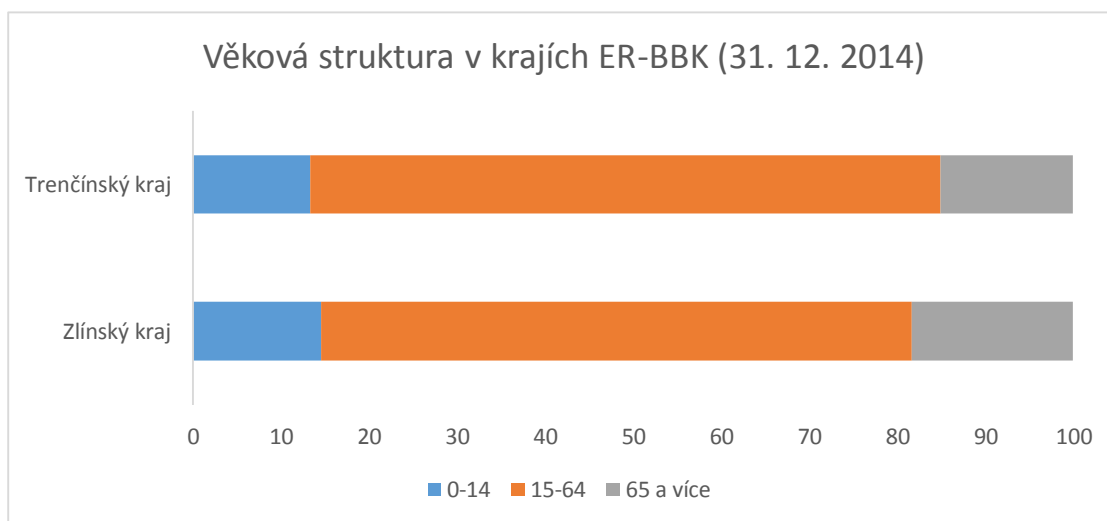
měny stavu obyvatelstva rozlišuje 8 typů územních jednotek (Ostrý, 2009). V rámci okresů je hodnota hmpp nejvyšší v Považské Bystrici, naopak nejnižší v Myjavě. Hodnota hmmp je nejvyšší v okrese Vsetín, nejnižší naopak v okrese Ilava (viz Tab. 2).

Tab.2: Hrubá míra přirozeného a migračního přírůstku.

Okres/kraj	Hmpp	Hmmp
Kroměříž	-1,30	-0,06
Uherské Hradiště	-0,72	3,69
Vsetín	-0,64	3,77
Zlín	-0,49	2,49
Zlínský kraj	-0,73	7,84
Bánovce nad Bebravou	-1,01	-1,47
Ilava	-1,23	-2,80
Myjava	-2,26	-2,26
Nové Město nad Váhom	-1,47	1,85
Partizánske	-1,10	-1,72
Považská Bystrica	0,06	-2,46
Prievidza	-1,57	-2,74
Úchov	-0,65	-1,15
Trenčín	-0,93	1,65
Trenčianský kraj	-1,12	-1,08

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (štatistický urad SR, 2016)

Dalším demografickým ukazatelem popisující ER BBK je věková struktura. Na Obr. 11 je graficky znázorněn podíl tří věkových skupin, a to předproduktivní, produktivní a poproduktivní skupiny v rámci jednotlivých krajů. Patrné je, že produktivní skupina byla k 31.12.2014 v Trenčianském kraji mírně početnější než tomu bylo ve Zlínském kraji.

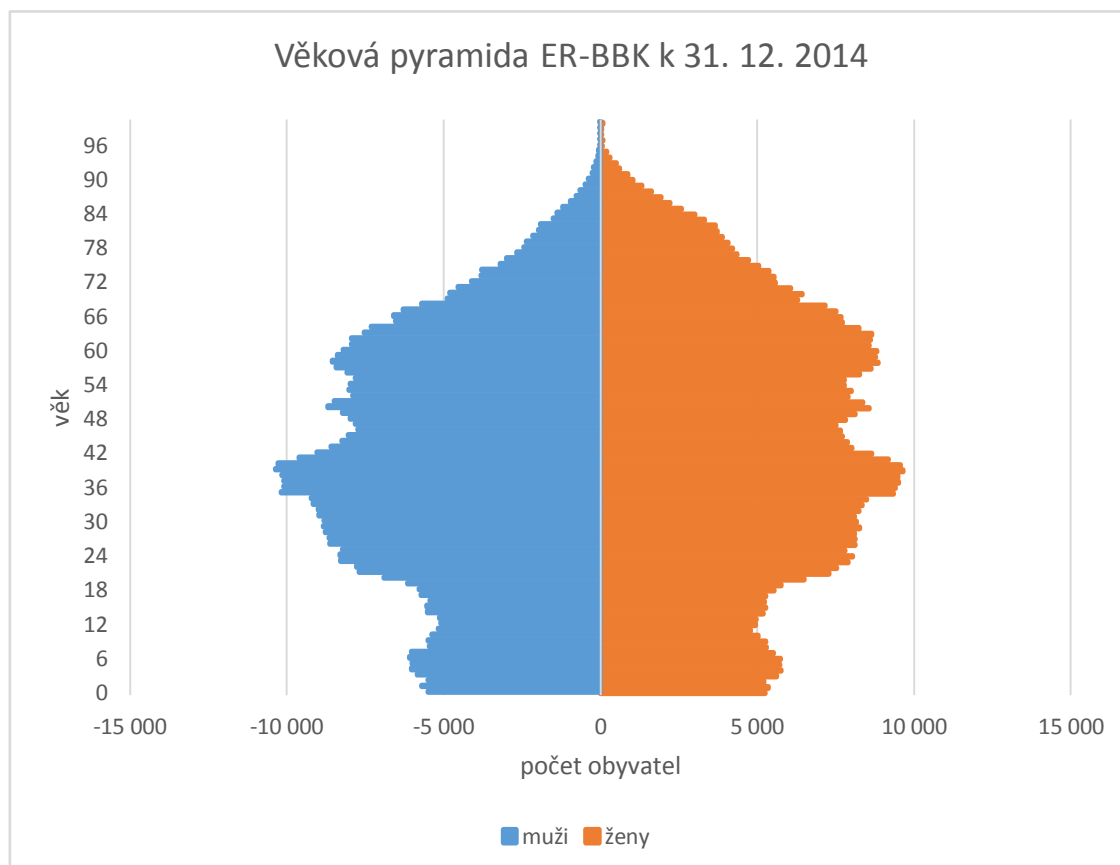

Obr. 11: Podíl věkových skupin v krajích ER BBK.

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (štatistický urad SR, 2016), vlastní zpracování.

Na Obr. 12 je vykreslena věková pyramida k 31.12.2014 vyjadřující počet obyvatel obou krajů v jednotlivých věkových skupinách rozdělených po šesti letech.

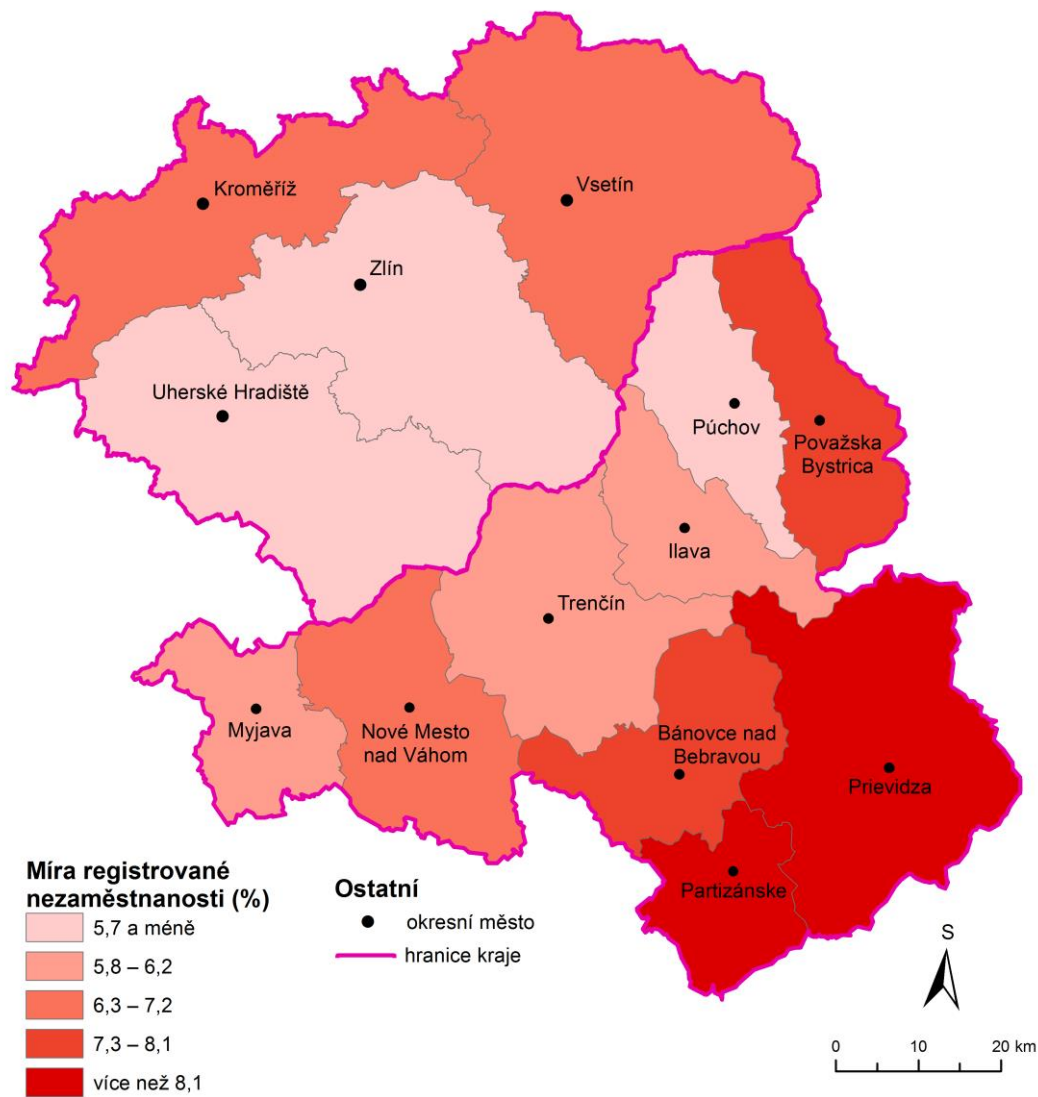

Obr. 12: Věková pyramida obyvatelstva.

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (štatistický urad SR, 2016), vlastní zpracování

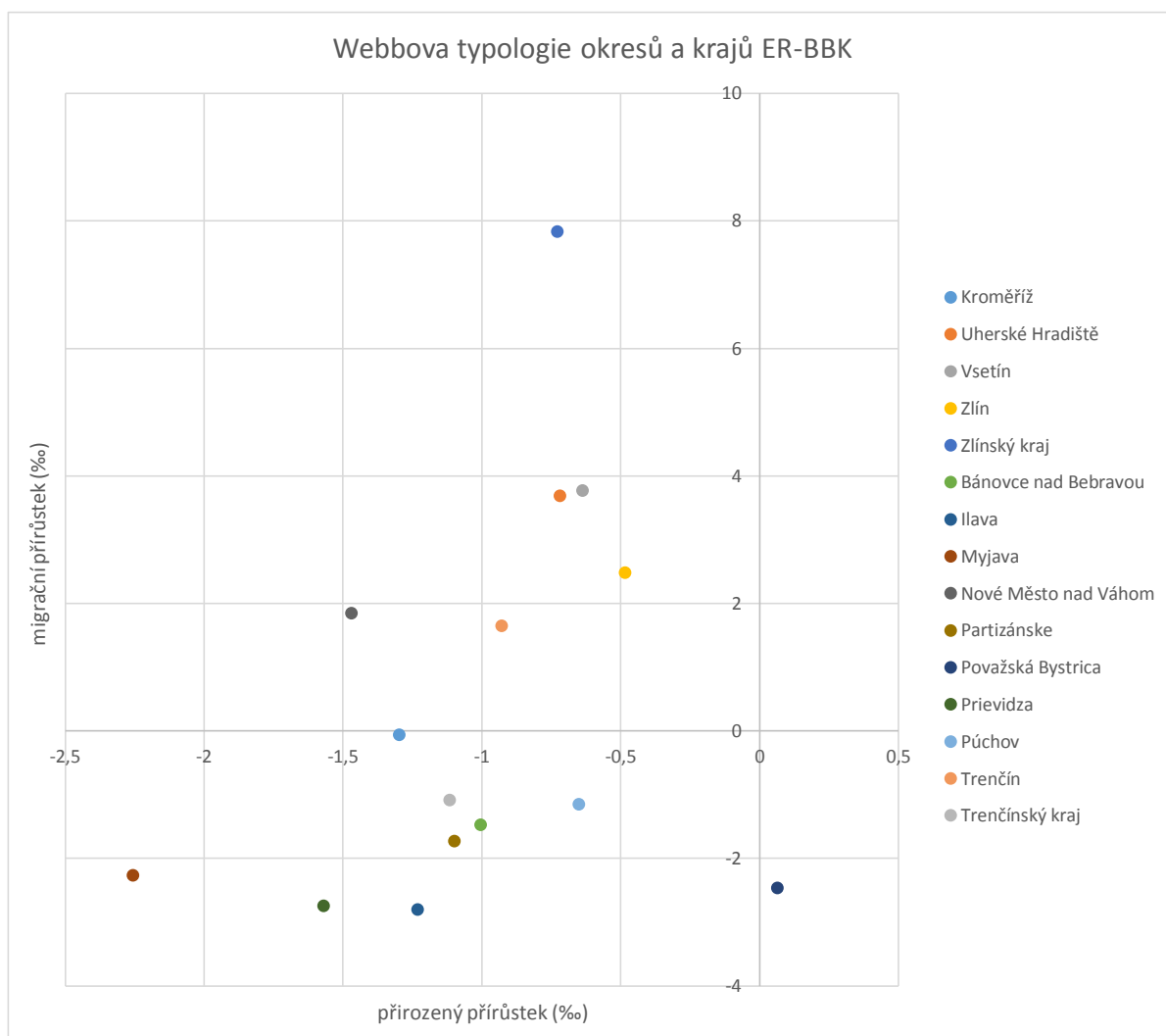
Poslední ukazatel se týká míry registrované nezaměstnanosti k 31.12.2015. Z Obr. 13 je zřejmé, že nejvyšších hodnot dosahují okresy Partizánské a Prievidza, kde byly hodnoty vyšší než 8,1 %. Naopak nejnižší hodnoty vykazují okresy Púchov, Uherské Hradiště a Zlín (ČSÚ, 2016), (štatistický urad SR, 2016, portal MPSV, 2016).

MÍRA REGISTROVANÉ NEZAMĚŠTNANOSTI V EUROREGIONU BÍLÉ KARPATY K 31. 12. 2015

Obr. 13: Míra registrovaní nezaměstnanosti v jednotlivých okresech vyjádřena v (%).

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (štatistický urad SR, 2016), (portal MPSV, 2016), vlastní zpracování v ArcGis.

Obr. 14 Webbova typologie přirozeného a migračního přírůstku za jednotlivé okresy a oba kraje.

Zdroje: (ČSÚ, 2016) , (štatistický úrad SR, 2016), vlastní zpracování.

6.4 Vznik a vývoj ER-BBK

Nadnárodní sdružení Euroregion Bílé-Biele Karpaty (ER BBK) vzniklo na základě podepsání Zakladatelské smlouvy přeshraničního sdružení 30.7.2000 v Lubině pod Javořinou na Slovensku. Samotnému vzniku předcházela tři setkání obou zúčastněných stran, tedy české a slovenské. Na prvním setkání 15.7.1999 v Trenčíně se objevovaly různé názory ohledně fungování euroregionu a každá ze stran měla odlišné představy. Zúčastnění se nakonec dohodli na vypracování analýzy přeshraniční spolupráce podle sektorů na českém a slovenském pohraničí, na předběžném pracovním názvu Euroregion Bílé-Biele Karpaty a taktéž na jeho územním působení, které by mělo být totožné s tehdy se utvářejícími

administrativními celky Zlínského a Trenčianského kraje¹². Při druhém setkání 7.9.1999 ve Zlíně se za účasti více zástupců z obou regionů dohodlo na tom, že připravovaný euroregion bude stát na pevných základech a může do kvantity vnést kvalitu. Dále s přihlédnutím k tehdejší legislativě, že se státní správa zúčastní v obou regionech na následných aktivitách formou zvláštního statutu. V neposlední řadě i na tom, aby se pro vznik euroregionu stihlo vše vyřídit v co nejbližším termínu. Dne 23.9.1999 se v Uherském Brodě setkala tzv. legislativní skupina, která se zde dohodla na způsobu založení Euroregionu, jenž mělo proběhnout ve třech etapách (Lišková a kol. , 2011):

- 1.) *Podpis deklaráce o spolupráci na 6. Bielokarpatskej konferenci 8.10.1999 ve Starém Hrozenkově.*
- 2.) *Založení národních sdružení a smlouva mezi dvěma právníckými osobami.*
- 3.) *Založení a zaregistrování společné právnícké osoby.*

Třetí střetnutí proběhlo 1.10.1999 na Krajském úřadě v Trenčíně, kde se zakladatelé shodli na obsahu deklaráce o spolupráci. Vzhledem k tomu, že Zlínský kraj v té době ještě nevešel oficiálně v platnost¹³ a neziskové organizace na české straně neměly mandát jako třeba Grémium třetího sektoru¹⁴ v Trenčianskom kraji, bylo nutné mandát za souhlasu přítomných přidělit Okresnímu úřadu Zlín, coby partnerovi Krajskému úřadu Trenčín. Po dalších jednáních byl přijat návrh, aby si každá strana zvolila svůj vlastní postup při utváření národních subjektů, důležité však bylo podepsat Deklaraci o spolupráci, v níž se obě strany zavázaly k založení a registraci sdružení právníckých osob na národní úrovni a následně připraví smlouvu o vytvoření společného sdružení, stanovy a registraci euroregionu. Nejprve vzniklo 29.11.1999 na slovenské straně sdružení právníckých osob **Región Biele Karpaty** se sídlem v Trenčíně a na české straně 9.2.2000 sdružení právníckých osob **Region Bílé Karpaty** se sídlem ve Zlíně. Obě tato národní sdružení se stala **zakladateli Euroregionu Bílé-Biele Karpaty (ER-BBK)** se sídlem v Trenčíně. V Trenčíně proto, neboť slovenská legislativa na rozdíl od české umožňovala registrovat sdružení právníckých osob s mezinárodním charakterem. Zanedlouho poté, 18.10.2000, byl ER-BBK přijat do Asociace evropských příhraničních regionů (AEBR) (Lišková a kol. , 2011).

---

¹² Trenčiansky kraj již existoval, avšak nebyl samosprávný. Trenčiansky samospravny kraj vznikl až k 1.1.2002. (zdroj: https://www.tsk.sk/trenciansky-samospravny-kraj.html?page_id=116)

¹³ Vznikl k 1.1. 2000. (zdroj: <https://www.kr-zlinsky.cz/o-kraji-cl-17.html>)

¹⁴ Na Slovensku reprezentovalo společné zájmy navenek, ve vztahu k vládě, místní samosprávě, soukromému sektoru, zahraničním organizacím apod. (Dohnalová in Köstelová, 2006)

6.5 Organizační struktura

Organizační struktura ER-BBK vychází ze struktur vytvořených podle stanov, které fungují od založení sdružení po současnost, avšak ve značně pozměněné formě. Mezi orgány ER-BBK patří (Kučera, 2016):

Valné shromáždění

Valné shromáždění (dále *VS*) je nejvyšším orgánem sdružení a koná se pravidelně jednou ročně střídavě na české a slovenské straně. Mezi hlavní kompetence *VS* patří schvalování stanov, doplňků, schvalování plánu činnosti a rozpočtu ER BBK, určování výše členských příspěvků a lhůty zaplacení, projednávání a schvalování zpráv o činnosti a plnění rozpočtu ER BBK za uplynulý rok. *VS* svolává předseda sdružení, v případě nečinnosti předsedy jeho podpředseda nebo členové Správní rady, a to elektronickou pozvánkou všem členům sdružení minimálně 14 dní před konáním *VS* (Kučera, 2016).

Správní rada

Správní rada (dále *SR*) zabezpečuje zpracování návrhu plánu činnosti a rozpočtu sdružení, které předkládá *VS* ke schválení, volí Předsedu sdružení, zabezpečuje zpracování Zprávy o činnosti a plnění rozpočtu sdružení za uplynulý rok, dále schvaluje smlouvy o přijetí nebo poskytnutí úvěru či půjčky nebo rozhoduje o přijetí dotaci. *SR* se od existence sdružení setkává minimálně jedenkrát, dle potřeby i vícekrát ročně. Tvoří ji 12 členů po 6 zástupců z každé strany (Lišková, 2015), přičemž funkční období člena trvá 4 roky (Kučera, 2016). V čele *SR* stojí předseda a podpředseda ER-BBK (Lišková a kol. , 2011).

Předseda sdružení

Předseda rady především řídí činnost sdružení, ve kterém je jeho statutárním orgánem, dále vede jednání *VS* a podepisuje jeho ustanovení, dohody či smlouvy (Kučera, 2016).

Pracovní skupina Správní rady (PS SR)

Tato, zpočátku 8 členná, od roku 2010 čtyř členná nejvýkonnější struktura ER-BBK fungovala do roku 2014 a každoročně připravovala přeshraniční okružlé stoly k aktuálním problémům, konference s přeshraniční problematikou a publikační činnosti (Lišková, 2015).

Pracovní skupiny

Vznikly za účelem realizace opatření priorit ve všech třech dosavadních programových dokumentech a rozvojem společného partnerství (Lišková, 2015). Více o pracovních skupinách v následující podkapitole.

6.5.1 Pracovní skupiny ER-BBK

Od vzniku euroregionu v roce 2000 do roku 2016 vzniklo několik pracovních skupin, z nichž již některé ukončily svou činnost, jiné naopak vznikly v nedávné době.

Programová pracovní skupina SPD (Společného programového dokumentu) se podílela na přípravě všech dosavadních 7-ročních programových dokumentů, připravuje jejich monitoring, vyhodnocení a aktualizaci (Lišková a kol. , 2011). Funguje od roku 2003 po současnost (Lišková, 2015).

Přeshraniční odborný tým pro rozvoj cestovního ruchu pracoval systematicky, od zpracování studií po realizaci dlouhodobých programů rozvoje cestovního ruchu. Dále systematicky propagoval historii, přírodní krásy, osobnosti a turistické zajímavosti na území euroregionu (Lišková a kol. , 2011). Pracoval v letech 2002-2008 (Lišková, 2015).

Přeshraniční odborný tým pro rozvoj lidského potenciálu a venkova pracoval na aktuálních vzdělávacích programech, a to od předvstupní pomoci, přes Interreg IIIA, program LEADER, až po Operační program SR-ČR. Dále se zabýval šířením informací v oblasti regionálního rozvoje formou konferencí a propagace venkovského území ER-BBK (Lišková a kol. , 2011). Působil v letech 2002-2010 (Lišková, 2015).

Základní tým programu VITRUM PRO FUTURUM vznikl v roce 2003 za účelem zachování a podpory sklářského řemesla na území euroregionu a stanovil si tři sklářské pilíře: *výchova – vzdělávání, věda – výzkum a výroba*. Každým rokem připravuje i náročnější společné projekty ze strukturálních fondů na rozvoj výzkumu a vývoje pro malé a střední sklářské firmy v euroregionu. Kromě toho také prezentuje umělecké artefakty nebo nové technologie a propaguje ER-BBK jako euroregion skla. Úspěšně připravil projekt pod názvem *Bielokarpatská výskumno-vývojová a vzdelávacia základňa*, což byl úspěšný vědecko-

výzkumný projekt v letech 2008-2011 (Lišková a kol. , 2011). V roce 2015 připravoval do 1. výzvy Interregu V-A jeho pokračování (Lišková, 2015).

Přeshraniční odborný tým pro životní prostředí pracoval především na plnění NPES v oblastech environmentální výchovy a alternativního využití energií (Lišková a kol. , 2011). Pracoval v letech 2007-2010 (Lišková, 2015).

Sociotým ER-BBK vznikl v roce 2013 na přípravu „velkého“ přeshraničního projektu do nového programu – *Sociální služby bez hranic*

Cyklotým ER-BBK vznikl v roce 2014 na přípravu „velkého“ přeshraničního projektu rovněž do nového programu – *Přeshraniční propojení cyklo dopravy a cyklo tras v území ER BBK* (Lišková, 2015).

6.6 Základní dokumenty pro jednotlivá období

Pro smysluplné a efektivní fungování ER-BBK, jehož hlavním záměrem je přispívat k rozvoji přeshraničního území euroregionu, bylo nutné ze stanov ER-BBK rozpracovat jeho poslání a cíle do dlouhodobého programu rozvoje přeshraniční spolupráce. Těmito schválenými programovými dokumenty se následně sdružení řídilo naplňovat své každoroční plány. Kromě programových dokumentů se schvalovaly i strategie priorit, jež také napomáhaly k naplňování cílů (Lišková a kol. , 2011). Celkem byly k dnešnímu dni vypracovány a schváleny tři ***programové dokumenty*** a dvě ***strategie priorit*** (Lišková, 2015).

6.6.1 Společný programový dokument ER-BBK o přeshraniční spolupráci na roky 2001-2006

První fázi od vzniku euroregionu představovala zejména příprava 1. valného shromáždění euroregionu, kde se probíraly hlavně programové záležitosti směřující k prvnímu programovému dokumentu (RBK ČR, 2005). Na první programový dokument pod názvem *Společný programový dokument ER-BBK o přeshraniční spolupráci na roky 2001-2006* (dále *SPD ER-BBK na roky 2001-2006* nebo první programový dokument) se podíleli kromě odborníků z řad členské základny Euroregionu, kterých čítalo až 126, i další regionální a

nadregionální odborníci z obou stran hranice. Navíc všichni jmenovaní se na tvorbě podíleli zcela dobrovolně a bez vidiny honoráře.

Základními cíli tohoto programového dokumentu jsou (Lišková a kol. , 2011):

- *Komplexní starostlivost o rozvoj lidských zdrojů na území ER-BBK,*
- *Posílení kulturní, sociální a ekonomické atraktivnosti ER-BBK s odrazem, na podporu rozvoje cestovního ruchu,*
- *Podpora ochrany životního prostředí,*
- *Zpřístupnění regionu dopravní a technickou infrastrukturou (tamtéž).*

S těmito prioritami:

- *Komplexní starostlivost o lidský potenciál*
- *Biosférická rezervace území Bílé Karpaty*
- *Rozvoj cestovního ruchu*
- *Rozvoj malého a středního podnikání*
- *Doprava a technická infrastruktura*

Ve *SPD ER-BBK 2001-2006* jeho tvůrcové stanovili realizační kritéria priorit programu následovně: První programový dokument je rámcovým programovým dokumentem pro zpracování a realizaci investičních či neinvestičních projektů na území euroregionu s jasným přeshraničním komparativním, doplňkovým či aplikačním dopadem, přičemž příjemci výsledků projektů jsou samotní obyvatelé, samosprávy, specializované instituce, mimovládní neziskové organizace a malí a střední podnikatelé ER-BBK. Spolu se *SPD ER-BBK 2001-2006* byla vypracována rovněž dodnes úspěšná *Strategie rozvoje přeshraničního cestovního ruchu v ER-BBK na roky 2002-2006* (Lišková a kol. , 2011).

6.6.2 Společný programový dokument ER-BBK o přeshraniční spolupráci na roky 2007-2013

Tento *Společný programový dokument ER-BBK o přeshraniční spolupráci na roky 2007-2013* (dále *SPD ER-BBK 2007-2013* nebo druhý programový dokument) jako rámcový dokument přeshraničního rozvoje území ER-BBK plynule navazuje na předešlý rámcový dokument *SPD na roky 2001-2006*. Nový programový dokument respektuje cíle a priority cíle

3 Evropská územní spolupráce 2007-2013 na česko-slovenské mezivládní úrovni a úrovni Evropského společenství (er-bbk.sk, 2016). Druhý programový dokument vznikl díky předchozím zkušenostem necelý rok a již se na něm podílela 31 členná česko-slovenská Programová pracovní skupina ER-BBK (Dále programová skupina SPD). Schválení *SPD ER-BBK 2007-2013* předcházela dvouměsíční doba na případné připomínky, následně po zpracování připomínek byl program schválen Valným shromážděním ER-BBK v září 2006 (Lišková a kol. , 2011).

Základní cíle *SPD ER-BBK 2007-2013*, které nasměrovaly přechod od kvantity ke kvalitě a zaměření přeshraniční spolupráce na realizaci společných rozvojových programů a projektů, vycházejí z:

- *Kulturně-spoolečenského rozvoje,*
- *Sociálně-ekonomického rozvoje,*
- *Zachování přírodních hodnot* (Lišková a kol. , 2011).

Tyto cíle by měly společně v ER-BBK posílit regionální identitu, zmírnit vyklidňování příhraničních oblastí, zvýšit vzdělanost, zaměstnanost, přizpůsobit oblast kulturně, sociálně a ekonomicky zajímavou, podpořit ochranu přírody a životního prostředí. (tamtéž)

Vytyčenými prioritami *SPD ER-BBK 2007-2013* jsou:

- *Rozvoj lidského potenciálu a podnikání,*
- *Rozvoj infrastruktury životního prostředí,*
- *Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu.*

V druhém programovém dokumentu, narozdíl od prvního programového dokumentu, figurují už jen tři priority. Programová skupina SPD totiž sloučila 1. a 4. prioritu z prvního dokumentu. Co se týče priorit životního prostředí a cestovního ruchu, přešla od jejich analýz a studií k realizačnímu rozvoji jejich infrastruktur. Poslední prioritu prvního programového dokumentu pak přenechala v kompetencích samosprávných krajů .

Cílem *SPD 2001-2006* a *SPD 2007-2013* „bylo přispět k hospodářskému rozvoji území poukázáním na příležitosti rozvoje území v strategických osách a zejména přispět k získávání finančních prostředků pro rozvoj území“ (Lišková a kol. , 2011).

Po vyhodnocení *SPD 2001-2006* vyplynulo, že v území chyběly dostatečně kvalitní projekty z oblasti životního prostředí. To přispělo k tomu, že Pracovní skupina SPD vytvořila přeshraniční pracovní skupinu pro oblast životního prostředí na území ER-BBK. Úkolem této pracovní skupiny bylo připravit samostatnou strategii pro realizaci priority 2 ze *SPD 2007-2013*, tedy Rozvoj infrastruktury životního prostředí. Vzhledem k tomu, že nově zřízená přeshraniční skupina si ještě na samostatný program neodvážila, vznikl v roce 2007 pro ER-BBK závazný *Návrh priorit environmentální strategie ER BBK na roky 2007-2013 (NPES)*, jenž obsahoval tyto tři prioritní osy:

- *Environmentální výchova a osvěta,*
- *Ochrana přírody a krajiny,*
- *Ostatní složky životního prostředí.*

Návrh se stal, jakožto skutečný samostatný strategický dokument ER-BBK, platný až po dvou letech, během kterých bylo umožněno veřejnosti podávat připomínky nebo doplnění (Lišková a kol., 2011).

6.7 Dlouhodobé programy

ER-BBK je od svého vzniku založen na týmové práci, což vedlo kromě jeho systematickému plánovanému rozvoji i k vyprofilování *pěti dlouhodobých programů* (Lišková a kol. , 2011) (viz následující podkapitola).

6.7.1 Servis pro území – vertikální a horizontální partnerství ER BBK

Servisní projekty, které slouží k institucionálnímu a vnitřnímu rozvoji ER BBK (*in* Trochtová, 2006) byly zkvalitněny vertikální spoluprací mezi Ministerstvem vnitra SR, Ministerstvem výstavby a regionálního rozvoje SR, Ministerstvem pro místní rozvoj ČR a ER BBK za účelem zefektivnění dlouhodobého rozvoje přeshraniční spolupráce na česko-slovenské hranici a podílet se na přípravách *Programového dokumentu Iniciativy INTERREG IIIA ČR-SR 2004-2006* a *Operačního programu přeshraniční spolupráce ČR-SR 2007-2013*. Sdružení ER BBK tak mohlo přispět k implementaci a řešení aktuálních problémů přeshraniční spolupráce. Velký význam na území euroregionu vnesl *Fond mikroprojektů*,

v rámci něhož jsou implementovány finanční prostředky na akce malého rozsahu s přeshraničními partnery a s přeshraničním dopadem. Do přímé implementace těchto nástrojů se zapojil RBK ČR, a to již od programu Phare CBC 99 (2002-2003), v rámci kterého se podílel na administraci 20 projektů realizovaných ve Společném fondu malých projektů v okresech Vsetín, Zlín, Uherské Hradiště, Hodonín a Břeclav. V rámci Iniciativě INTERREG 3A SR-ČR 2004-2006 a OPPS SR-ČR 2007-2013 působí RBK ČR již jako samostatný správce Fondu mikroprojektů na území Moravskoslezského, Zlínského a Jihomoravského kraje, kde byly finanční prostředky alokovány především na kulturní akce, podporu cestovního ruchu a propagaci území a lidí lidem. V současnosti je RBK ČR vedoucím partnerem střešního projektu, tedy formálně odpovídá za Fond mikroprojektů i na území Trenčianského a Trnavského kraje, přičemž Trenčiansky samosprávný kraj je partnerem projektu a správcem pro slovenskou část (Lišková a kol. , 2011). Celkové náklady projektu Fondu mikroprojektů v rámci OPPS SR-ČR 2007-2013 činily 10,91 mil. EUR. Na české straně bylo realizováno celkem 388 miniprojektů, na které přispěla EU částkou 5,88 mil. EUR (regionbilekarpaty.cz, 2016).

K servisním aktivitám ER BBK dále patří **Přeshraniční okružle stoly** na řešení konkrétních problémů přeshraniční spolupráce v ER BBK za spoluúčasti regionálních odborníků, kompetentních odborných institucí a rezortních ministerstev. Na prvním okružlém stole se 5.6.2001 v Trenčíně řešily *problémy dopravního propojení v ER BBK*, jehož výstupy realizovaly Trenčiansky samosprávný a Zlínský kraj v rámci svých rozvojových strategií (Lišková a kol. , 2011). Posledním zatím uskutečněným okružlým stolem *k společným krokem TSK, ZLK a ER BBK v implementaci programu Interreg V-A SR-ČR v letech 2014-2020* proběhl 28.11.2014 ve Zlíně. Celkem se uskutečnilo 18 okružlých stolů, z nichž 6 zorganizoval RBK ČR a 12 RBK SR. Většina z jejich závěrů byla realizována (Lišková, 2015).

V neposlední řadě mezi servisními aktivitami ER BBK bylo zorganizování odborných **konferencí** (Lišková a kol. , 2011). Tyto mezinárodní konference přispěly k rozvoji přeshraniční spolupráce. Např. v březnu 2003 proběhla v Luhačovicích konference – Vstup ČR a SR do Evropské unie a jeho vliv na rozvoj česko-slovenského pohraničí (Lišková, 2015).

6.7.2 Rozvoj cestovního ruchu

Program vycházel ze *Strategie rozvoje přeshraničního cestovního ruchu v ER BBK na roky 2001-2006*, kterou pracovní skupina pro cestovní ruch rozpracovala do přeshraničních programů. Výsledkem byl program Hradná cesta zaměřený na infrastrukturu cyklotras na území euroregionu (Lišková a kol. , 2011). Významným činitelem v této oblasti figurujícím na území RBK ČR je spolek „Jurkovičův svět“ podporující kulturní, společenské a sportovní aktivity v moravsko-slovenském pohraničí (jurkovicuv-svet.cz.). Od roku 2015 je však tento dlouhodobý program podle Závěrečné správy ER BBK v útlumu (Lišková, 2015).

6.7.3 Rozvoj vědeckého území a lidského potenciálu ER BBK

Program se rozběhl souběžně se dvěma projekty: *Posílení vědeckých schopností žen z příhraničních vědeckých komunit ER BBK* a vzdělávání k Predvstupovym fondom. Zatímco první projekty směřovaly k rovnosti příležitostí žen, další projekty napomáhaly připravit žadatele z euroregionu na užívání zdrojů EU před i po začlenění ČR a SR do EU.

Projekt *Vzdělávání v oblasti rozvoje venkovských komunit (strategie, partnerství, monitoring)* pro zástupce mikroregionů a jejich přípravu na proces plánování institucionálního, územního a projektového plánování na programové období 2007-2013 a na program LEADER (Lišková a kol. , 2011). Projekty týkající se venkovského území euroregionu vedly k jeho propagaci a rozvoji infrastruktury cestovního ruchu (Lišková a kol. , 2011). Program byl v roce 2013 nahrazen programem Sociální služby bez hranic (Lišková, 2015).

6.7.4 VITRUM PRO FUTURUM – ER BBK, euroregion skla

Tento dlouhodobý program ER BBK je o od svého vzniku v roce 2003 doposud úspěšný (Lišková, 2015). Jeho cílem je přispívat k zachování sklářského řemesla a stabilizovat lidské zdroje v oblasti sklářství na území euroregionu. Členy programu tvoří kromě samotných zástupců euroregionu zástupci středních sklářských škol, vysokých škol a z výrobních podniků sklářského průmyslu. Tým programu systematicky zpracovává strategie třech pilířů a každoročně připravuje a realizuje náročné projekty. Také podporuje školství

v oblasti sklářství tím, že se snaží vzbudit zájem o vysokoškolské studium zaměřené na sklo a keramiku.

Další součástí programu je podpora rozvoje aplikovaného výzkumu a vývoje pro malé a střední sklářské firmy v ER BBK. Součástí je také udělování Ceny VITRUM PRO FUTURUM Euroregionu Bílé-Biele Karpaty za účelem zachování sklářského řemesla a sklářské výroby, umění, vědy. Cena se uděluje těm, kteří se zaslouží o rozvoj sklářství na území euroregionu (Lišková a kol. , 2011).

6.7.5 Životní prostředí

RBK SR připravilo v roce 2007 projekt *Environmentálna stratégia Euroregionu Bílé-Biele Karpaty*. V rámci tohoto projektu zástupci ER BBK vytvořili slovensko-český přeshraniční tým odborníků, který připravil environmentální strategii euroregionu a návrh prioritních společných projektů do OPPS SR-ČR z oblasti životního prostředí na roky 2007-2009 a záměry na roky 2010-2013. Tým při navrhování priorit v jednotlivých oblastech životního prostředí vycházel ze SWOT analýzy oblasti životního prostředí v SPD ER BBK. Programový dokument *Návrh priorit environmentální strategie ER BBK na roky 2007-2013 (NPES)* byl určen pro širokou odbornou veřejnost, zejména orgánům státní správy a samosprávy, které chtěly čerpat z OPPS SR-ČR 2007-2013. Zástupci RBK SR dále připravili projekt *Modelový environmentálny školský vzdelávací program*, jehož hlavním cílem bylo vytvořit vzdělávací model pro slovenské základní školy v oblasti environmentálního vzdělávání. Hlavními cíli dalších realizovaných projektů na území euroregionu bylo v oblasti obnovitelných zdrojů energie (OZE), kdy se na základě dotazníkových průzkumů v obcích a městech ER BBK realizovaly vzdělávací semináře a exkurze na téma OZE. (Lišková a kol. , 2011).

6.8 Současnost Euroregionu a vyhlídky do budoucna

V současné době probíhá programový *Společný dokument přeshraniční spolupráce na území Euroregionu Bílé-Biele Karpaty na roky 2014-2020* navazující na předchozí SPD 2007-2013. Aktivity a projekty budou vycházet v rámci tohoto programu z priorit *Rozvoje lidského potenciálu, Rozvoje infrastruktury životního prostředí a doprava, Cestovní ruch a kultura*. Strategickým záměrem dokumentu je přispět ke zvýšení atraktivnosti oblasti s využitím

potenciálu území (RBK_2014-2020). Kromě toho v dubnu 2015 začala příprava *Návrhu strategie přeshraničního propojení cyklo dopravy a cyklotras v území ER BBK do roku 2020*.

Dle slov p. Liškové, členky sekretariátu ER BBK, s níž byl veden i rozhovor (viz kapitola 7) lze současný stav Euroregionu přirovnat ke „spánkovému“ režimu a vyhlídky do budoucna tudíž nejsou příliš vzhledem ke spolupráci a společným aktivitám mezi oběma sdruženími (RBK ČR a RBK SR) perspektivní. Do konce roku 2016 by měla proběhnout valná hromada, kde by se měli zástupci Euroregionu domluvit o budoucím fungování ER BBK (26.4.2016).

7 Dotazníková šetření a diskuze

První část průzkumu zjišťovala vnímání a pohled obyvatel na život v moravsko-slovenském pohraničí prostřednictvím dotazníkového šetření. Cílem bylo zjistit nejen samotnou kvalitu života, který je podmíněn pohraniční a periferní oblastí, ale především zjistit vliv zahraničního souseda na tamní obyvatelstvo a vazby mezi oběma národy. Cílovou skupinu dotazovaných tvořili respondenti vybraných příhraničních obcí z okresů Hodonín a Uherské Hradiště na české straně a Myjava a Nové mesto nad Váhom na straně slovenské. Dnes již však některé obce z okresu Hodonín nejsou členy Euroregionu. Jedná se o obce mikroregionu Hornácko, které z tohoto sdružení vystoupilo. Náhodně vybraní respondenti různého pohlaví, věkové skupiny (od 15 let), dosaženého nejvyššího vzdělání, profese, politické a náboženské orientace a samozřejmě místa trvalého bydliště odpovídali na 29 otázek formou uzavřených, otevřených a škálových odpovědí. Otázky jsou pro obě strany, tedy pro Čechy a Slováky, totožné. Nutno podotknout, že dotazovaných bylo celkem 128, 58 z české a 70 ze slovenské strany

V tomto případě byly pouze sekundárně zpracovány odpovědi a následně použity ke komparaci výsledků obou stran. Přičemž se použily nejčastěji zakroužkované možnosti a odpovědi či zvolená hodnotící úroveň. Na základě takto vybraných výsledků lze vyvodit některé následující závěry:

V první části dotazníkového šetření směřovaly otázky ke vztahu samotných obyvatel k bydlišti, resp. oblasti, ve které žijí. Respondenti z obou stran odpovídali shodně ve všech případech, přičemž největší problémy v jejich obcích společně „viděli“ v oblasti trhu práce, slovenská strana navíc i v úrovni služeb a kultury či v možnostech sportu. Také v hodnocení kvalitě života se strany lišily, kdy česká vnímala lepší kvalitu života oproti slovenské straně.

Další část otázek zjišťovala, nakolik se obyvatel obou stran dotkl vstup do EU a Schengenu a zda pocítili změny v souvislosti se změnou životní úrovně. Slováci vnímali, že vstup do EU byl pro jejich region spíše přínosem zejména kvůli dotacím, Češi to nedokázali posoudit. V případě vstupu do Schengenu se pro region na české straně příliš nezměnilo, slovenská strana to nedovedla posoudit. Z hlediska životní úrovně se po vstupu do EU i Schengenu pro obě strany nic nezměnilo.

Co se týče pojmu euroregion, většina z obou stran ho znala. V případě samotného ER BBK, jehož byli v té době všichni dotazovaní součástí, ho z každé strany znala zhruba polovina. Tudiž i přínos působení ER BBK v jejich oblasti nedovedla výrazná většina posoudit.

Poslední část otázek zkoumala vztah mezi oběmi stranami. Odpovědi v této části byly nejshodnější. Obě strany se o souseda zajímaly jen částečně, co slyšely, přičemž nejvíce je o sousedovi zajímala témata z politického dění. Po politickém dění Slováci hospodářství, Čechy události ze sportu. Ve srovnání se situací před Schengenem navštěvují obě strany svého souseda stejně často, Češi při cestě k sousedovi využívají nejčastěji silnice 2. třídy, Slováci dálnice a silnice 1. třídy. Pro obě strany je nejčastějším důvodem cesty výlet či rekreace, proto i při svém pobytu u souseda stráví nejčastěji pouze jeden den. Rovněž se strany spolu setkají a promluví v průměru méně než jednou za měsíc. Vzájemné vztahy vnímají Češi a Slováci spíše dobře, někteří velmi dobře.

Přestože se některé odpovědi nepatrně liší, lze obecně na základě těchto odpovědí demonstrovat, že obyvatelé z obou stran se shodují v důležitých aspektech, jenž vychází ze stejných potřeb, které jsou odrazem problémů a nedostatků v daných oblastech. Tyto skutečnosti jsou základem pro navázání přeshraniční spolupráce, kdy oblasti po obou stranách hranice mají stejné potřeby. Tato spolupráce je v oblasti realizována právě ER BBK, který zde v době dotazníkového šetření působil již deset let. Nicméně polovina dotazovaných o ER BBK neměla ani ponětí, natož o jeho fungování. Což dokládá další fakt, že o existenci a působení Euroregionu by měla být tamní veřejnost více obeznámena. Na závěr z hlediska typologie přeshraničních regionů se jedná o typický region s výraznou homogenitou. Tento faktor je dalším předpokladem přirozené přeshraniční spolupráce.

Druhá část šetření chtěla podat názory a příspěvky samotných představitelů z ER BBK prostřednictvím otázek a řízených rozhovorů, jejichž odpovědi a názory jsou stručně shrnuty následovně:

Ing. Jan Kučera, MSc. (odpovídal na dotazy týkající se RBK ČR)

Předseda Správní rady RBK ČR a místostarosta města Vsetín

RBK ČR v současné době provádí pouze klíčové aktivity ke správě Fondu mikroprojektů (FMP) a spolupráci v rámci Euroregionu, neboť aktivity jsou omezeny finančními zdroji, kterými RBB ČR disponuje ročně asi 250 000 Kč. Realizované projekty se týkají FMP a spolupráce v rámci Euroregionu a v nejbližší době neplánují realizovat vlastní projekty, kromě správy FM. Za dobu působení, tedy 16 let, zrealizoval RBK ČR řadu kvalitních projektů, které však kladly nemalé finanční nároky na spolufinancování a pro RBK ČR byly zátěží. Dnes je spolupráce s RBK SR minimální a zaměřena na minimální spolupráci a vyhlídky jsou podle p. Kučery spíše realistické nebo pesimistické, důvodem je absence partnera na obou stranách s výrazným personálním zázemím a kapitálem. Sílu vazeb mezi českým a slovenským národem vnímá silně a v rámci EU je dle něj jedinečná (Kučera, 2.5.2016).

Jozef Húserka (odpovídal na otázky směřované k obcím)

Starosta obce Horné Srnie, předseda Regionálního sdružení Vlára-Váh, sdružení obcí a člen Správní rady ER BBK

P. J. Húserka hodnotí členství v ER BBK z pohledu sdružení obcí Vlára-Váh a samotné obce Horné Srnie kladně. Především z toho důvodu, že coby člen organizační struktury ER BBK byl zasvěcený do některých rozhodovacích procesů, ba dokonce je mohl ovlivňovat. Připomněl některé realizované projekty v katastru obce Horné Srnie, např. projekt v rámci Interregu IIIA realizovaný v letech 2008-2009 na zlepšení životního prostředí. Vzhledem k tomu, že celá oblast leží v CHKO Bílé Karpaty, bylo potřeba zlikvidovat některé invazní rostliny. Dále se týkal úpravy pěších stezek, podél kterých se vybudovala řada ukazatelů, naučných a informačních tabulí. V současné době je obec Horné Srnie zapojena do projektu vybudování kulturně-historické cyklostezky spojující hrady v Brumově a Trenčíně. P. Húserka rovněž připomněl situaci ohledně stávajícího programovacího období 2014-2020, kdy teprve probíhá jeho 1. výzva, tedy starostové obcí netuší, zda se budou moct do programu i vzhledem k široké strategii zapojit. S českou stranou, zejména se zástupci města Brumov-Bylnice, se setkávají i neformálně (Húserka, 26.4.2016).

Dagmar Lišková (odpovídala na otázky ohledně ER BBK)

Členka správní rady a sekretariátu ER BBK

P. D. Lišková jako jedna ze stálic ER BBK od jeho vzniku po současnost a „stála“ u zrodu ER BBK. Vzniku předcházela jeden z projektů přeshraniční spolupráce v rámci organizace Bielo-karpatské odbočky STUŽ, která vznikla již v roce 1993 a p. Lišková ji (navíc) předsedala. STUŽ také hned po rozpadu ČSFR v r. 1993 začala organizovat řadu setkání mezi Čechy a Slováky (viz setkání na Javořině apod.). Během 15 let od založení ER BBK museli členové překonávat řadu překážek spojené s legislativou, personálními změnami na ministerstev, přijetím do EU atd. Přes tyto všechny okolnosti vystupoval ER BBK jako stabilní prvek, za což si zasloužil i mezinárodního uznání z AEER, jmenovitě od J. Gabbeho, který vyzdvihl především sociální základnu, kdy členy Euroregionu jsou od jeho prvopočátku i subjekty mimo veřejnou správu. P. Lišková hodnotí poslání a význam ER BBK pozitivně, že splnil svůj význam a účel, za kterým byl před 16 lety založen. Za tu dobu zrealizoval nebo se podílel na spoustě úspěšných projektů či programů.

8 Závěr

Cílem práce bylo představit Euroregion Bílé-Biele Karpaty (ER BBK) rozprostírajícího se na moravsko-slovenském pohraničí. Ať už po stránce jeho vzniku, vývoje, organizační struktury či programů nebo cílů. Práce také podala jeho fyzicko-geografickou a socioekonomickou charakteristiku. V souvislosti s působením Euroregionu bylo rovněž snahou nastínit život lidí v česko-slovenském, resp. v moravsko-slovenském pohraničí, který je v mnoha aspektech specifický vzhledem ke společnému historickému vývoji. Že tyto dva národy, tedy Češi a Slováci, mají k sobě blízko, dokládá nejen jazyková podobnost, ale i vzájemné vazby, které v tomto hraničním úseku, i přes 20 let od jeho rozdělení, stále přetrvávají a dokonce jsou zde i silně ukotveny. Tuto skutečnost práce kromě použité literatury opírá i na základě dotazníkového šetření a řízených rozhovorů s představiteli Euroregionu.

V teoretické části jsou rozebrány některé základní pojmy, zejména přeshraniční spolupráci je věnována značná pozornost, neboť euroregionu jakožto jednomu z typů přeshraničních struktur je třeba porozumět právě v souvislosti s přeshraniční spoluprací, která je v posledních letech stále častěji spojována s rozšiřující se evropskou integrací.

9 Summary

Aim of this bachelor's thesis was to present the Euro-region Bílé-Biele Karpaty (ER BBK) in the Moravian-Slovak border in terms of its origin, development, organizational structures, programs or targets. Thesis also provided description of the region's physical-geographic and socio-economic characteristics. With regards to the effects of the Euro-region this work also attempts to outline the lives of people in the Czech-Slovak, or more precisely Moravian-Slovak border region, which is in many aspects specific due to common historical development. The fact that these two nations, the Czechs and the Slovaks, have close relations in this area can be demonstrated through the linguistic similarity and mutual ties, which even after 20 years after the division of Czechoslovakia persist and are still strongly anchored in the region. This statement is supported not only by cited literature, but also by the results of questionnaires and structured interviews with representatives of the Euro-region.

The theoretical part deals with concepts such as cross-border cooperation, which in particular is given considerable attention. The Euro-region needs to be understood as one of the cross-border structures type in the context of cross-border cooperation, which has in recent years been increasingly mentioned in relation to an expanding European integration.

Seznam použité literatury a zdrojů

Knižní zdroje:

BELUSZKY (1993) *In* JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. s. 54. ISBN 80-200-1051-3.

DOČKAL a kol. (2005): *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: růžový obláček a hrana reality.* Brno: Masarykova univerzita. s. 14-33. ISBN 80-210-3751-2.

- DOKOUPIL (1999): *Euroregiony nová kvalita spolupráce v pohraničí*. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň. s. 2-4. ISBN 80-7020-041-3.
- DOKOUPIL In HAVLÍČEK a kol. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. ISBN 80-200-1051-3.
- GABBE a kol. (2000) In NETOLICKÝ (2007): *Euroregiony: Úvod do problematiky*. Praha: VŠE. ISBN 987-80-86754-78-9.
- HAMPL (2000) In HALÁS (2005): *Cezhraničné väzby, cezhraničná spolupráca: na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava: UK Bratislava. s. 72. ISBN 80-223-2054-4.
- HAMPL (2000) In ZICH a kol. (2005): *Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky II. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, s. 10. ISBN 80-7044-722-2.*
- HANSEN (1981) in JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. s. 60. ISBN 80-200-1051-3.
- HALÁS (2005): *Cezhraničné väzby, cezhraničná spolupráca: na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava: UK Bratislava. s. 62. ISBN 80-223-2054-4.
- HEFFNER (1998) In JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. s. 47. ISBN 80-200-1051-3.
- CHROMÝ (2000) In HALÁS (2005): *Cezhraničné väzby, cezhraničná spolupráca: na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava: UK Bratislava. s. 66 a 70. ISBN 80-223-2054-4.
- JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. ISBN 80-200-1051-3.
- JEŘÁBEK (2004) In JEŘÁBEK a kol. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. ISBN 80-200-1051-3.
- JIROUSKOVÁ, PEŠEK (2005): *Možnosti a formy rozvoje euroregionů (příklady ze severních a severozápadních Čech)* In PEKOVÁ, ZAPLETALOVÁ a kol. (2005): *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2.12.2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR. ISBN 80-86407-08-X.

JOHNSTON (1994) In HALÁS (2005): *Cezhraničné väzby, cezhraničná spolupráca: na príklade slovensko-českého pohraničia s dôrazom na jeho slovenskú časť*. Bratislava: UK Bratislava. s. 62. ISBN 80-223-2054-4.

KADEŘÁBKOVÁ (2005): *Historické aspekty přeshraniční spolupráce v ČR* In PEKOVÁ, ZAPLETALOVÁ a kol. (2005): *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2.12.2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR. ISBN 80-86407-08-X.

KAŠPAROVÁ, PŮČEK (2009): *Kohezní politika: Osídlení v České republice*. Praha: MMR ČR. s. 41. ISBN 978-80-903928-7-8.

KRBOVÁ, KRB (2005): *Geneze spolupráce obcí: Právní pohled*. In PEKOVÁ, ZAPLETALOVÁ a kol. (2005): *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2.12.2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR. ISBN 80-86407-08-X.

LIŠKOVÁ a kol. (2011): *Euroregión Bílé-Biele Karpaty: skúsenosti a budúcnosť cezhraničnej spolupráce*. RBK ČR 2010, RBK SR 2011. 11-79 s. ISBN 978-80-89407-06-4

MAIER (1990) In JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. s. 49. ISBN 80-200-1051-3.

MARTINÉZ (1994) In JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. s. 53. ISBN 80-200-1051-3.

NETOLICKÝ (2007): *Euroregiony: úvod do problematiky*. Praha: VŠE. s. 7-25. ISBN 987-80-86754-78-9.

PEKOVÁ, ZAPLETALOVÁ a kol. (2005): *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2.12.2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR. ISBN 80-86407-08-X.

PEKOVÁ a kol. (2005): *Význam příhraniční spolupráce v rámci euroregionů v kontextu regionální a strukturální politiky* In PEKOVÁ, ZAPLETALOVÁ a kol. (2005): *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2.12.2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR. ISBN 80-86407-08-X.

REISSOVÁ (2008): *Vliv strukturálních fondů EU na rozvoj přeshraniční spolupráce* In ZICH F. a kol. (2008): *Přeshraniční vlivy působící v českém pohraničí*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-092-1.

SERGER (1993) In (2004): JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. s. 54. ISBN 80-200-1051-3.

ŠINDLER a kol. (1996) In JEŘÁBEK M. , DOKOUPIL J. , HAVLÍČEK T. (2004): *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia. s. 47. ISBN 80-200-1051-3.

ŠRAJEROVÁ (1999): *K vzájemným vztahom Čechov a Slovákov na moravsko-slovenském pomezí v 90. rokoch* In PETRUCIOVÁ a kol. (1999): *Hranice a pohraničí jako geopolitický, ekonomický, historický, sociokulturní a filosofický fenomén*. Ostrava: Pedagogická fakulta OU. ISBN 80-7042-154-1.

VALÁŠKOVÁ (2005): *Vymezení euroregionu v kontextu přeshraniční spolupráce* In ZICH (2005): *Některé předběžné závěry* In ZICH a kol. (2005): *Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, s.130. ISBN 80-7044-722-2.

WILAM (2004): *Podpora přeshraniční spolupráce v Evropské unii a v asociovaných zemích*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 5-40 s. ISBN 80-7042-909-7.

ZAPLETALOVÁ a kol. (2005): *Euroregiony na České republiky a jejich parciální geografická analýza* In PEKOVÁ, ZAPLETALOVÁ a kol. (2005): *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2.12.2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR. ISBN 80-86407-08-X.

Internetové zdroje

BARNIER, VERHUEGEN a kol.: *Nový praktický návod pro přeshraniční spolupráci (online)*, (cit.26.4.2016). Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

BRANDA: *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce (online)*, (cit. 2.5.2016). Dostupné z: <http://www.ern.cz/ED/kniha-final4.pdf>

Centrum pro regionální rozvoj (2009): *Cíl 3 - Evropská územní spolupráce (online)*, (cit.2.5.2016).Dostupné z: <http://www.crr.cz/cs/cil-3/>

Český statistický úřad (2015): *Katalog produktů.*(online), (cit.26.4.2016).Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/katalog-produktu>:

Český statistický úřad (2015): *Souhrnná data o ČR* (online), (cit. 26.4.2016). Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/souhrnna_data_o_ceske_republice

DOHNALOVÁ (2003) In Köstelová (2006): *Srovnání podmínek pro vývoj neziskového sektoru v České republice a Slovenské republice po rozpadu ČSFR* (online). (cit.2.5.2014). Praha: Bakalářská práce.

ERBBK (2016): *O Euroregióně Bílé-Biele Karpaty* (online). (cit.10.4.2016). Dostupné z: <http://erbbk.sk/main.php?r=1&s=11>

ERBBK (2016): *Programový dokument cezhraničnej spolupráce v území Euroregiónu Bílé-Biele Karpaty na roky 2014-2020* (online). (cit. 10.4.2016). Dostupné z: <http://erbbk.sk/main.php?r=1&s=15>

EBBK (2015): *Fond mikroprojektů* (online), (cit. 1.5.2016). Dostupné z: <http://www.regionbilekarpaty.cz/wp/fond-mikroprojektu/>

JURKOVICŮV-SVĚT: *O spolku* (online). (cit. 1.5.2016). Dostupné z: <http://www.jurkovicuv-svet.cz/>

KUČERA (2016): *Stanovy sdružení Region Bílé Karpaty* (online), (cit. 2.5.2016). Dostupné z: <http://erbbk.sk/main.php?r=3&s=32>

LIŠKOVÁ (2015): *Správa o činnosti ER BBK za 15 rokov* (online), (cit. 2.5.2016). Dostupné z: <http://erbbk.sk/main.php?r=1&s=15>

MARTINEZ In BRANDA: *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce* (online), (cit. 2.5.2016). s. 13. Dostupné z: <http://www.ern.cz/ED/kniha-final4.pdf>

Ministerstvo pro místní rozvoj (2012): *Fondy EU v ČR.* (online), (cit. 25.4.2016). Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>

Ministerstvo financí ČR (2015):*Veřejný sektor.* (online), (cit. 20.4.2016). Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor>

OSTRÝ (2009): *Města Olomouckého kraje: vývoj po roce 1869* (online). (cit. 1.5.2016). s. 84. Olomouc: Diplomová práce.Dostupné z: http://new.geography.upol.cz/soubory/studium/dp/2009/2009_Ostry.pdf

Portal MPSV (2015): *Z územního hlediska* (online), (cit. 27.4). Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>

Projekt ČESKÉ POHRANIČÍ PO SCHENGENU: ÚZEMÍ SVÉBYTNÉ, OSCILAČNÍ A/NEBO TRANZITNÍ?: *Anketa pro obyvatele Euroregionu Bílé/Biele Karpaty* (dotazník), (převzato od RNDr.Pavla Ptáčka, PhD. , 2016).

STRASSOLDO-GRAFFENBERG (1974) In BRANDA: *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce* (online), (cit. 2.5.2016). s. 10-11. Dostupné z: <http://www.ern.cz/ED/kniha-final4.pdf>

Štatistický úrad Slovenskej republiky (2015): *Demografia a sociálne štatistiky* (online), (cit.2.5.2016).

TRENČIANSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ (2016): *Trenčiansky samosprávny kraj* (online), (cit. 2.5.2016).Dostupné z: https://www.tsk.sk/trenciansky-samospravny-kraj.html?page_id=116

TROCHTOVÁ (2006): *Perspektivy dalšího rozvoje Euroregionu Bílé-Bíle Karpaty* (online), (cit. 1.5.2016). Brno: Diplomová práce. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/136739/esf_m/FINALNI_VERZE.pdf

ZLÍNSKÝ KRAJ (2016): *O kraji* (online). (cit,2.5.2016). Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/o-kraji-cl-17.html>

Rozhovory

JAN KUČERA (2016): *Rozhovor na téma RBK ČR* (2.5.2016).

JOZEF HÚSERKA (2016): *Rozhovor na téma přeshraniční spolupráce obce Horné Srnie v rámci ER BBK* (26.4..2016).

DAGMAR LIŠKOVÁ (2016: *Rozhovor na téma ER BBK* (26.4.2016).

